

Aquest número ha passat per la censura

El Quixot i la novel·la postclàssica

Ahir em vingué a la ment—i a la ploma—*L'Àse d'or* d'Apulei. No fou per casualitat, ja que he arribat a descobrir les traces de certes relacions del *Don Quixot* amb la novel·la postclàssica de l'antiguitat, relacions que la meua ignorància no sap si ja han cridat l'atenció d'altres. Són, amb tot, molt significatives pel caràcter peculiar, estrany, de motius i episodis, que fan pensar en un llunyà origen, i és força característic que es trobin precisament en la segona part de l'obra espanyola, que assolix una major dignitat des del punt de vista espiritual.

Heus ací, en primer terme, aquella història de les noces de Camacho, descrita en el capítol XXI «amb altres gustosos successos». Gustosos? Passen coses terribles en aquestes noces; però ja se'n diu en la introducció que aquestes barbaritats no són altra cosa que broma, *blague* i engany, i que tot plegat és un mim que riu d'amatat i un tràgic portar pel nas el lector i els mateixos protagonistes — broma, *blague* i engany que per fi es dissol en una alegre sorpresa.

Els festeigs de la boda arriben al mateix acte del matrimoni quan es presenta a la plaça, donant grans veus, l'infortunat Basilio, vestit d'un «*sayo negro gironado de carmesí a llamas*», i pronuncia amb veu trement i ronca un discurs en el qual declara que vol apartar-se espontàniament del camí de Camacho i Quiteria, ja que la seva persona representa un impediment moral per a la felicitat completa i tranquil·la d'aquests. I exclama: «Visca, visca el ric Camacho amb la ingrata Quiteria llargs i felicitos segles, i mori, mori el pobre Basilio, la pobresa del qual segà les ales de la seva ventura, i el posà en la tomba!» Dit això, agafa el seu bastó; i en treu, com d'una beina, un estoc, posa la que es podia anomenar empunyadura a terra i es llança sobre ell, de manera que més de la meitat de l'acer li surt tenyit de sang, i queda estirat a terra.

Es impossible imaginar-se interrupció més horrida d'uns esporis tan alegres i tan rics.

Tots es precipiten cap a Basilio. El mateix Don Quixot ple de compassió baixa del seu Rocinante per a ajudar-lo, el rector s'afanya a atendre'l i no volera que li treguin l'estoc fins que s'hagi confessat, ja que arrencar-l'hi i matar-lo seria la mateixa cosa. Per un instant l'infortunat torna en si i amb veu desmaiada expressa el desig que Quiteria li doni la seva mà d'esposa en els seus últims moments i així quedi disculpada la seva temeritat. Com cal comprendre això? Que el ric Camacho ha de renunciar, en favor de la mort? El rector exhorta el moribund a pensar més aviat en la seva ànima i confessar-se, però Basilio, desencantat els ulls i visiblement en els seus darrers instants, assegura que no es confessa de cap manera sense que Quiteria li hagi donat la mà—cosa que per fi es realitza amb assentiment del be de Camacho, ja que això és per a una ànima

cristiana. Però a penes s'ha efectuat el casament, Basilio s'incorpora àgilment, es treu l'estoc al qual servia de beina el seu cos i replica, arrogant, als que ja exclamen «Miracle, miracle!»: «No miracle, miracle!, sinó indústria, indústria!» En fi, es descobreix que l'espasa no havia passat per les costelles de Basilio, sinó per un canó buit de ferro ple de sang, i que tot havia estat un truc concertat entre els dos enamorats perquè Basilio pogués quedar-se amb la seva Quiteria, com així ocorre gràcies

Dibuix de J. Rivelles gravat a l'acer per A. Blanco

a la bondat de Camacho i als consells, assenyats i bondadosos, de Don Quixot. Es lícit tal procediment? L'escena del suïcidi ens és donada amb serietat perfecta i amb accent tràgic; esgarrija i commou no solament tots els que assisteixen a l'escena, sinó el lector mateix. I finalment tot es dissol en un ambient de ridícula i la tragèdia es redueix a una jocosa entremaliadura. Hom es pregunta, lleugerament decebut, si és lícit l'ús de tals farses en l'art—en el que nosaltres compremem per art—. Ara bé, sé molt bé—per Erwin Rohde i per l'excel·lent llibre de Carles Kerényi, mitòleg i historiador hongarès de les religions, sobre la novel·la greco-oriental, que als fabulistes de l'antiguitat tardana els agradaven extraordinàriament tals escenes.

THOMAS MANN

Premi Nobel 1929

(Segueix a la pàgina 5)

Els Dijous — Blancs

REVETLLA

L'estadanta del quart pis, que acostuma a baixar, el matí, amb el cabàs i un tros de mantellina, aquesta nit baixa vestida de seda refugent, acompanyada de la filla en set salmó amb cua. Bon punt les han clisades, el barber i l'adroguer de la cantonada han exclamat, entre piula i garibaldi: —Quina fressa! Total per anar a pendre un gelat de quinze cèntims!

L'adroguer i el barber, però, s'equivoquen. Precisament, un amic oficinista va deixar a la porteria un sobre carria contenint dues invitacions de senyora per a la revetlla del Club i es feu replanjar el smoking. Per això, al cap de tres minuts de l'aparició d'aquelles elegàncies femenines a la vorera, un jove mig cambrer, mig diplomàtic, estén el braç a les envistes d'un taxi amb la capota descoberta i l'ocupació del vehicle excita el veïnat renouar.

—Que vols dir que potser és un pretendent?

—Ca, un amic de platxeri! Passeig amunt, la noia fita el cel i preia la multitud d'estrelles, tènueament celades per un vel rogenc:

—Guaita aquell estel que cau!

—Si és un coet!

—Que no; ho he vist ben bé: era un estel.

—Les dones sempre idealitzen. Et dic que era un coet.

—Si, noi, era un coet—assent la mare, temerosa que una discussió tan banal li privi de gaudir plenament del prometedor espectacle de la pista de tennis convertida en dancing i del circuit de polo en hermesse.

Les jogueres que la quitxalla aixeca amb coixons, cadives coixes i calaixeres esventrades, porten un baf sensual a la parella i és aleshores que la noia exigeix a l'amic que balli amb ella tota la nit, perquè, del contrari, es sentiria molt desventurada.

El camí fressat entre la brosta és petjat per belles maquillades en mantó de Manila, pebeters vivents dels perfums tancats en flascons lila de formes inversemblants.

—Com te les mires! Els ulls se te n'hi van!

—Posa'm unes ulleres fumades.

Ella, però, li plantifica una enorme paperina blava, guarnida de serralls d'argent i se l'enduu al taulell de la tisana.

Les etiquetes de les ampolles de xampany són cascades i l'oficinista s'adona que el barman, aquesta nit de juny, farà el seu agost:

—Tanmateix, xampany de sis rals per a tiquets que en fan pagar vint-i-cinc pessetes!

La galantina i el pernil dolc tenen l'aparència de tels de ceba i tothom troba les pastes remollides. Als recers protegits per la foscor i que els fanlets a la veneciana inútilment il·luminen, la joventut cerca compensacions mentre vora el brollador unes romàntiques esperen que es descloguin els paperets amb noms imaginaris.

—A mi, m'ha sortit Eduard.

—A mi, Claudi.

—A mi, Eugeni.

—Que en coneixes cap?

—No, però tinc el presentiment que aquell xicot que em va fer enviar les gardònies a la terrassa del Colón s'ha de dir Eugeni. No l'he vist mai més i a penes el recordo, però avui el somiaré. Em sembla que era bru, amb cabells d'atzabeja i ulls de foc; un d'aquells tipus esportius, que són els que em plauen.

L'Eugeni, però, aquelles hores, s'acomodava de l'amiga en set salmó, dalerós de fugir de les noies sentimentals, vers un amor sense guaites.

MIRADOR INDISCRET

Julien Duvivier a Barcelona

Julien Duvivier ha estat dos dies i mig a Barcelona. Després de René Clair, és Duvivier, avui, el director cinematogràfic francès més conegut, i el de més esdevenidor.

Amb *Marie Chapdelaine* guanyà darrerament el Gran Premi de Cinema. Ha dirigit, ultra aquest film, produccions tan remarcables com *La tête d'un homme*, *Allo Paris*, *ici Berlin*, *Poils-de-Carotte* i *Le petit roi*. També ha dirigit *Golgotha*, un film d'envergadura que els barcelonins encara no hem vist.

Què ha vingut a fer Duvivier a la nostra ciutat? Ha vingut a rodar unes escenes al barri xinès.

L'únic diari que ha assenyalat l'estada de Duvivier a Barcelona, es lamentava que aquest famós director hagués escollit el barri al·ludit.

Però així diari havia de tenir en compte que Duvivier està fent un film tret de la novel·la *La Bandera*, de Pierre Mac Orlan, uns capítols de la qual—les escenes rodades ací—es desenvolupen precisament als carrers compresos entre el Nou de la Rambla i les Drassanes.

Aquestes escenes no podien pas ésser rodades al Tibidabo!...

Aprofitant el temps

Duvivier és jove. Ell diu que està a punt de complir trenta-vuit anys. Mac Orlan assegura que no passa dels trenta-dos.

Esprimitxat de tipus, el seu rostre té una mobilitat extraordinària. El rictus de la seva boca s'estén, damunt un petit mentó que temps a venir arribaria a tocar-se amb el nas si aquest fos llarg. Hom es sorprèn que Duvivier no fumi caliquenyos, o en pipa com el marí Popeye.

Duvivier ha nascut per al cinema, viu per al cinema, i gairebé no pensa en altra cosa que en el cinema.

Però en general, no en parla.

Ell és un home d'acció. Poc amic de bavardages i de perdre temps, és dur en el treball i està pendent sempre del rellotge.

Venia ara del Marroc. Va sortir el dijous a les set del matí de Sevilla, en avió. A quarts d'una del migdia era a la Plaça de Catalunya. I a les dues de la tarda rodava ja el film al carrer de l'Arc del Teatre.

Quin director!

La gent de Barcelona que va col·laborar en les tasques de Duvivier, estava esverada. Quan suposava tothom que hi havia mitja hora de temps per a fer una cosa, es sentia la veu de Duvivier que cridava:

—Amb tres minuts n'hi ha prou.

Ningú no gosava rondinar. Molt al contrari. Duvivier desvetllava més aviat admiració.

—Quin director!

La inquietud de Duvivier

i les seves preferències

—Això no és viure! — li va observar un company nostre a Duvivier—. Si, almenys, reposéssiu algunes mesades entre film i film.

—Impossible! El cinema corre més que nosaltres, i si em deturés a reposar, em seria difícil, després, guanyar el camí perdut!

Aquesta resposta tradueix d'una manera exacta tota la inquietud de Duvivier.

Córrer sempre...

Anar cada vegada més enllà...

Es el seu lema. És la seva ambició.

—Quin és dels vostres films el que més us plau?

—El que faig. Millor dit: el que faré.

—La contestada és bona, però és de segona mà. D'altres abans que vós l'han dita.

—Voleu que us sigui sincer? Cap dels meus films no em plau d'una manera absoluta. En canvi, en tots ells hi ha trossos que em satisfan.

—El cinema francès?

—Té directors de talent. Té bons artistes. Li caldria saber harmonitzar l'interès artístic amb l'esperit comercial, com ho han fet els americans.

Els americans!

Encara són els amos del cinema!

—Pel vostre gust, Duvivier, quins són els millors directors nordamericans?

—King Vidor i Frank Capra.

Un art o un ofici?

Amb Julien Duvivier vingueren, entre altres persones, l'escriptor Pierre Mac Orlan, autor del llibre d'on ha estat tret, com hem dit, l'escenari del film, i l'actor Jean Gabin, que interpreta el principal paper.

Pierre Mac Orlan confessava:

—El cine m'ha trasbalsat. Per dissort sóc ja massa vell per a dedicar-m'hi. Els meus cinquanta anys em fan nosa.

—No comprenc aquestes manifestacions vostres— replicà Gabin—. El cinema és un art, i per a l'art no hi ha edat.

—Un art? No, no!... El cinema és un ofici, i ja no m'atreveixo a aprendre'l.

—Es un art!

—Es un ofici!

Duvivier intervingué, sota el requeriment dels dos contendents:

—Tot ofici— digué— pot ésser i ha d'ésser exercit amb art. No veig per què els termes art i ofici han d'aparèixer com oposats...

Caviar amb ceba

La discussió precedent tenia lloc a la brasserie del Colón, tot sopant.

Jean Gabin havia demanat caviar.

Ara us ensenyaré— manifestà rient — com es menja el caviar.

Agafà un tros de pa torrat, hi estengué el caviar i damunt el caviar hi posà una capa de ceba trinxada.

Contes a mi, no! — li féu Duvivier—.

Tu ets un pagès que t'has empecat això de menjar caviar perquè no t'atreveixes a demanar ací, amb tota franquesa, una lleisca de pa morè amb tomàquet i ceba!

L'atavisme

Gabin té, en efecte, l'aspecte d'un minyó de pagès. Alt, ceplat, ros, amb el cabell abundant i mal tallat, sembla que acabi d'arribar del camp. O bé de jugar a la *belotte* a un cafè de barri parisenc.

En els seus ulls blaus li donen una certa dolçor al rostre.

En els films farà, si voleu, de *voyou*, però serà un *voyou* bona persona.

Duvivier té els ulls petits i plens de malícia.

Quan parla, espurnegen.

A can Solé, l'endemà del sopar del Colón, Jean Gabin estava absort davant un piano de maneta.

—Aquesta música...

—Et fa feliç, veritat— li observà Duvivier.

—Sí. M'agrada molt. Tant, potser, com la de l'acordeó. L'acordeó!... L'adoro, la música de l'acordeó.

Duvivier sentencià:

—Es l'atavisme...

Es acumuladors de Mac Orlan

A can Solé, al carrer, Pierre Mac Orlan estava també admirat.

El piano de maneta, els veïns prenent la fresca, la quitxalla ballant...

—Heus ací la vida! — deia.

I afegeí:

—Ahi estava ensopit. Avui em sento optimista. Avui puc observar, rebre impressions...

El carrer! El carrer és la font del novel·lista. Sense moure-m d'ací, assegut, treballant. Tot el que esteic veient em serà útil. Avui, els acumuladors se'm carreguen sols...

Del fet d'anar mal afaitat

En una taula propera, Juan de Landa.

Anava molt mal afaitat. Portava la barba de dues setmanes.

—Aquest senyor... — preguntà Duvivier.

—Es un actor de cinema — contestà un amic.

—Ho sospitava. Un home tan mal afaitat en un lloc tan net, ha d'ésser, forçosament, un artista de cinema.

El món del cinema

En anar-se'n de can Solé, Duvivier, Gabin i Mac Orlan pujaren tots a l'automòbil de René Pignière, el director de la producció.

Un d'ells donà una propina a l'home que havia tingut cura de l'auto.

René Pignière, que no se n'adonà, allargà també una propina a aquell home.

—Gràcies! — féu aquest—. Ja m'han pagat.

Pignière no se'n sabia avenir.

—Aquest individu — comentà — no pertany al món del cinema.

L'animació del Paral·lel

El que més impressionà Duvivier fou l'animació i alegria del Paral·lel, dissabte a la nit.

Les sardanes del cafè del Còmic, la festa del carrer del Roser, el bullici de la terrassa del cafè Espanyol...

—Enlloc del món no trobaríem tanta gent.

El nostre 14 de Juliol no és res al costat d'això!

Només l'empipava que els pares anessin amb les criatures a coll.

—Les criatures, a dormir! La meua ja deu ésser al llit des de les vuit.

A cada moment, ple d'admiració, tornava a repetir:

—Aquesta animació... Extraordinari, extraordinari!

Duvivier no ha arribat a comprendre per què es rodan ací pel·lícules com *Sor Angelica* i no se'n fan de les nostres festes populars, tan típiques, tan catalanes, tan acolorides i tan mogudes.

Les figuracions

A les senyoretetes japés els féu molta gràcia la caricatura de l'Àpa publicada al número de *Mirador* d'avui fa dues setmanes, intitulada «L'Àngel de la guarda».

La bellíssima senyora de Coll advertí, però:

—Més bien parece el ama seca!

Encara hi ha classes

L'estada a Barcelona de Pilar Velasco, secretària general de totes les japs d'Espanya, ha produït gran enrenou entre les afiliades barcelonines, que han fet mans i màngues per a procurar-li un sojorn agradable.

La il·lusió més gran de cada sòcia era poder assegurar a la seva taula la forastera i, en aquest sentit, l'organització rebé nombrosos oferiments, per bé que eren declinats amb aquestes paraules:

—Se agradece, pero Pilar Velasco se hospeda en casa de doña Camila Vigo de Delás, que incluso tiene criados con guantes blancos.

EL PROBLEMA PARLAMENTARI

— Ja ho tinc, senyor Alba; una solució encisadora: la dissolució

EN LA JUNGLA INFERNAL DEL GRAN CHACO (*)

Darrera visió del front paraguaià

Al P. C. de la companyia, Perrier i jo esperem l'arribada dels escamots de proveïment. El forat és una mica més gran, i dotat d'un telèfon de companyia, cobert amb un pedaç de lona; aquest és el seu únic luxe. El capità ha sortit a fer una de les seves rondes. Sorpresa o no, cal preveure-ho tot. Tres llocs de guaita suplementaris

tes. El meu veí es plany sense despertar-se. D'altres també continuen sovrint bo i adormits. Dissimulats dintre bidons d'essència buits, lluen alguns focs. Hi ha homes que no dormen i s'escalfen les mans i els peus prop d'aquestes estufes improvisades. Damunt de la jungla brillen les constel·lacions. Encenc un cigarret, camino una mica pel

Paraguayito, Paraguayito, no em matis! Tinc una dona i criatures...
—Callate, abai—respongué el paraguaià, i se'l carregà a coll. Acaba: el salvament, conculgué amb la mateixa brutalitat.
—Almenys aquest no em privarà de dormir!
Del cantó dels paraguaians s'alçà el soroll de les pales. Els guaranis enterraven llurs morts i els dels altres, i com que els màusers bolivians restaven gairebé tranquils, aquest soroll adquirí en la nit una ressonància tràgica. Els que no tenien pala furgaven la terra amb el matxet o la baioneta, després agafaven la terra amb les mans. Els primers mesos de la guerra, hom s'accontentava de tapar els cossos amb unes quantes palades de terra, però les pluges se'n duïen aquesta terra, i al cap d'alguns dies els cossos reapareïen.

DESPRÉS DE LA BATALLA

Fora d'algunes galetes devorades amb pressa entre dos trets, els homes no havien menjat res des de l'alba. El dia havia estat torrid, com passa sovint a la tardor, a penes si havien pogut beure algunes gotes d'aigua salinosa, i ara tenien esgarriances de fred i de febre sota l'uniforme; però l'ordre era d'enterrar els cadàvers i no rondinar. Dos d'aquests homes s'afanyaven a preparar un estatge definitiu per a un suboficial bolivian.

—Che, amigo, quin capot més bonic té el bolt—digué el primer—. Botons daurats, noi, i roba de la bona.
—Quin efecte farà posat sobre el subcaporal Fernández?
I el subcaporal Fernández que es posa el capot made in U. S. A.
—T'agraden les botes? Res a fer, noi, tens els peus massa grans!

EL GUERRILLER

Al tercer escamot, el més castigat del regiment, vaig retrobar un d'aquells soldats que havia vist combatre com un frenètic amb el seu matxet, i Déu sap quines fe-

Forat individual en les avançades paraguaianes

seran instal·lats aquesta nit, a una vintena de metres més endavant. En cada lloc hi haurà dos homes. Cau la nit. Els sis guaites s'endinsen arrossegant-se per l'envitricollament de lianes i de bardisses. Potser els caldrà una hora per a recórrer aquests vint metres i edificar després el petit munt de terra que els protegirà el cap i les espatlles; però el temps importa poc. De l'altra banda no els han de sentir. Llur sort no és gaire envejable, car la nit promet ésser glacial.

En un forat veí del P. C., un cantador invisible canta a mitja veu en espanyol i en guaraní:

Asunción, qué distantes tus recuerdos van quedando para mí!
Asunción, son más dulce desde lejos en el arpa guaraní!
Mbigui pucute nde reveveva, yajha anga tajhechami.
Cuan to más aime mombyry; noj haicj hu Paragua'y!

Però on he sentit ja aquesta nostàlgica melodia? A Asunción, sí, abans de la meua partida cap al Chaco, al cèlebre café Ideal, a l'hora del te.

Aquell dia, me'n recordo, a la sala hi havia les noies més boniques del Paraguai. La música era tan dolça que hauria estovats els cors més endurits. No havia trobat mai uns ulls tan emocionants a les noies dels tròpics... Quin contrast!

Sospiten realment allà baix com es baten els seus? No és gaire probable. Els veritables combatents són de la mena dels Epifanio Fernández. Els homes forts guarden llurs misèries per a ells. Quan els soldats de la companyia se'n van amb permís, cosa que per altra banda no els ocorre sovint, els deuen fer compliments sobre la bona cara que fan i els deuen dir que la vida de trinxa els prova.

M'alço al mig de la nit. Per més que em regiri, les mantes ja no em protegeixen del fred; tinc els peus gelats dintre les bo-

piques del regiment. No cal cercar gaire la Creu del Sud; brilla exactament al damunt de la pista.

Un Quién vive? pronunciat en veu baixa em clava al lloc. No em recordava dels

Part dels 7.000 presoners bolivians fets en la presa de Campo Via

sentinelles. Die el mot d'ordre: *Ojhomia peeme!*

—Passeu—respon l'home, en guaraní. De nit està prohibit parlar espanyol. Els del davant no m'han de fer res.

Acompanyo el sentinella en el seu passegat. La nit és completament silenciosa. Ni els grossos canons de Ballivian no retrunyen en la llunyania.

Però aquest silenci és massa profund, massa miraculós; massa incert sobretot. S'endevina instintivament que d'un segon a l'altre, per una simple branca que cruixirà massa a prop de les línies, tornarà a començar tot el terrabastall. Trets aliatats d'antuvi, tirats pels guaites, després trets senceres de metralladores; després tota la lira...

Ara comprenc per què els homes dormen tan malament. És perquè no hi ha gens de soroll...

60 METRES, 250 MORTS
(Quilòmetre 55 de Villa Montes)

El combat havia començat amb les primeres clorars de l'alba. Els bolivians, fidels a llur tàctica, els bolivians, que hom deia enquadrats per oficials xilens, havien atacat, havien estat rebutjats, havien tornat a atacar. Cap a les quatre de la tarda, després d'un gran treball d'artilleria i d'armes automàtiques, havien reeixit a pendre tota una primera línia del regiment Rubio Nù, sobre un front de sis-cents metres.

Aquell dia, les bateries paraguaianes es trobaven que anaven curtes de municions. No hi havia res a intentar abans de l'arribada del pròxim combó. Aquest èxit, d'altra banda, costava car als homes dels altiplans; més de dos-cents cinquanta morts quedaven sobre el terreny; dos-cents cinquanta morts per a un avanç de seixanta metres.

I la nit caigué de sobte. Una d'aquelles nits de la tardor del Chaco, lluminosa i glacial, i, en els boscos, dissimulats dintre els forats per a evitar d'ésser vistos, s'encengueren els focs.

LA NIT

El soroll de la batalla minvava a cada minut. Els 75 i 77 bolivians callaren primer i cessaren de bombardejar llurs pròpies posicions, després les metralladores feixugues. Algunes avançades seguien tirant a tort i a dret, però callaren amb algunes granades. Es féu un silenci relatiu, trencat de tant en tant pels crits dels ferits bolivians oblidats entre l'herbei.

—Tapejopa pegué (aneu a can Taps)—els llançà un guaraní.
I com que els planys dels ferits l'empipaven (ell ho deia), se'n anà a buscar-ne un que se'l sentia molt a prop.

Plec i replec

En una de les mogudes reunions celebrades aprofitant l'estada a Barcelona de Pilar Velasco, es parlà, naturalment, del proper acte de Mestalla. La dirigent del consell central afirmava:

—Os aseguro que serà un exitazo, porque llenaremos Mestalla, el Frontón y la Plaza de Toros.

—Y la Plaza Mercado?—preguntà, ingènueament, la senyoreta Escoda, bo i traint el seu origen.

—Qué ordinariéz!—saltà, enrojolada, la gentilíssima senyora de Coll, tot fent un gest d'apartament.

La follia del desig

—Soy Maria Luisa. Eres Frasquita?

—Sí; dime: cómo va el enganche para Mestalla?

—Tengo otra persona que solicita admisión en coche particular.

—Chico o chica?

—Chica!

—Qué calamidad! Ni por esas!

—Ara, el ball de bastons serà aquí dintre!

Proselitisme

En acabar el concurs per al campionat de ball de bastons a la Festa Major penedescense, el Jurat anà a la Casa de la Vila per tal de deliberar.

Joan Amades, amb aquella constant cara de tres déus i la bengala travessera a l'esquena, tenia estemordits tots els seus col·legues, a l'extrem que Francesc Pujols, amb aire esporuguit, digné en tancar la porta:

—Ara, el ball de bastons serà aquí dintre!

—Ara, el ball de bastons serà aquí dintre!

Feines ingrates

Efectivament, Joan Amades se les hagué amb Pujols i el mestre Morera, particularment sobre la colla de bastoners de Sitges:

—Porten els camalls lligats a la cintura, en lloc de dur-los a les cames!—cridava Amades.

—En canvi—afegia—, la indumentària de la colla de Gelida és perfecta!

—Sí, però aquelles faldilletes de cretona haurien d'ésser de domàs!—repliquava En Morera.

—Trobo que aquests detalls són més propis de la modista!—gosava advertir l'il·lustre filòsof de Martorell.

—Trobo que aquests detalls són més propis de la modista!—gosava advertir l'il·lustre filòsof de Martorell.

No és mai tard si el cor és jove

Per fi, després d'una sèrie d'ajornaments que daten de les darreries de març, els lliguets sitgetans podran sentir la veu d'En Cambó.

—Assesgureu-vos-en bé, perquè ja toquem el ridícul!—aconsellava un reboster, famós per les mones de Pasqua.

—Ara rai, que no té res a fer a Madrid!

—refermà el conserge de la Lliga sitgetana, més que esperançat.

—refermà el conserge de la Lliga sitgetana, més que esperançat.

Equanimitat

Fa ja algun temps, fou jubilat un dels funcionaris més antics de la Generalitat. Ens referim al senyor Santiago Blanquer, cap del Departament de Governació.

El senyor Blanquer és un home equànime, i volem fer justícia a aquesta virtut seva contant, encara que sigui amb una mica de retard, una anècdota.

Un ordenança de la casa, que segurament no tindria per al senyor Blanquer una gran simpatia, cada vegada que aquest passava per davant seu, al Saló de Sant Jordi, li feia, en haver-lo saludat, un gest que no s'assembla de res a una finesa.

El senyor Blanquer, un bon dia, va saber-ho.

—Aquell mateix dia a la tarda es topà amb l'ordenança.

—Passi-ho bé, senyor Blanquer!—féu aquest, saludant-lo.

—Passi-ho bé!—contestà, amable, el senyor Blanquer.

I, girant-se ràpid i no sorprenent, com esperava, l'ordenança amb la mà esquerra al colze dret, va preguntar-li:

—Escolti: que no em fa allò, avui?

Li ho preguntà fent-li el gest.

- donar un pes als objectes d'argent sense que esdevinguin feixucs...
- alliberar-los de la monotonia sense fer-ne una cosa turmentada...
- i obtenir unes formes pures i amables sense caure en un funcionalisme fred;

són els 3 punts capitals on convergeix l'atenció de

J. ROCA, joier-Passeig de Gràcia, 18

LAPERITIV

Americanes.—Aquests dies de juny, quan comença a treure el nas la calor i les platges del nostre país només reben els diumenges la fèrvida escomesa d'un autocar que les acostuma a cobrir d'ignominia, però guarden durant els dies feiners una netedat i una elegància autòctones no rosegades encara pel vici de l'estiueig, m'agrada deixar-me caure en una de les viles costeres de la meua predilecció, per aspirar el perfum de la sal calenta i de la sorra humida. La gent que té una certa posició social acostuma visitar les platges quan el mes de juliol en fa de les seves i el mes d'agost tracta la humanitat com si fos una massa rebregada, bullida, baquetjada per envellats, rellits de festa major, jocs de mans, festeig i esport escridassat i irreflexiu. Aleshores les famílies inflen les torretes i torrasses, de vegades de gust pessim; saturen els hotels i converteixen la sorra nacrada en unes immenses graelles de promiscuació i felicitat tèrbola. Jo confesso que en aquestes èpoques de l'estiueig intens em fan més gràcia els pardals de la Rambla i les terrasses dels nostres cafès barcelonins. En canvi, aquests primers dies de juny, com els darrers dies de setembre, acostumen a ésser pel meu gust les hores culminants de gràcia i de color per nédar, anar a la vela i fer tot allò delicat que solen fer les persones enamorades de la naturalesa.

A més a més de l'esport i de la contemplació, em sembla utilíssim posar-me en contacte amb la bona cuina dels mariners, que ara que no tenen tràfic ni massa exigències forasteres, la solen servir amb tots els miraments, i us fan gustar amb tota la calma que requereixen, cotes tan solemnes com són, per exemple, una llagosta amb cargols i un suquet de rascassa o de corball. Aquests peixos olímpics, que jo em menjo en els llocs que els saben coure, tenen una importància definitiva per comprendre la vacuitat de moltes coses d'aquest món, i per saber distingir les lleties de les perles orientals. Si nosaltres no fóssim tan falsos i tan carregats de respectes humans, confessariem que una llagosta amb cargols confitada dins del seu sofregit, amb la xocolata i la picada d'all, ametlles i pinyons, és de les poques manifestacions que se'ns poden presentar a la vida amb una cua vibrant d'eternitat.

Dones bé, en un lloc de la costa, en el qual he procurat aquests dies aprofitar mitja dotzena de coses pures i essencials de la cuina i del paisatge, quan més gelós estava de la soledat, dels dialegs amb els pescadors i del perfum de les cassoles, han comparegut als meus ulls unes senyores nord-americanes que van a caça del tipisme i del pintoresc. Aquestes bones dones s'han anticipat com jo a l'arribada dels estiuejants autèntics, però han vingut en so de guerra. Ara que els pescadors del nostre país tenen un profund sentit filosòfic de la vida i no s'esveren de res i el truc de les americanes no ha fet cap efecte. Els seus pijames són exactament iguals que els que s'exhibien ara fa quatre anys en els films. Uns pijames exaltadors del seminudisme de l'època forta de les girls. Una d'aquestes bones senyores aguanta el tòrax més que exuberant i d'una acusada decrepitud amb un tristíssim mocador de coloraina, i duu les ungles dels peus maquillades del més tendre verd d'ensiam. Val a dir que entre les picades d'all i d'ametlles i el perfum dels suquets, les americanes fan un efecte màgic.

Aquestes bones senyores afectades pel tipisme m'han inspirat però una gran llàstima, perquè davant la cuina prodigiosa del país han començat a fer ex i tots els escarafalls de les nenes mal criades. Després de patir molt i d'exigir un inexistente te amb llimona i unes imaginàries confitures de cel·loide, s'han decidit a envestir una plata d'arròs. Però l'arròs l'han picat de granet a granet com les gallines, i la més tendra de totes elles ha pogut arregar una esqualida aleta de pollastre i s'ha sentit feliç; ha començat a jugar-hi, l'ha agafat amb els dits, en un dels quals porta un brillant com un gos, i després s'ha passat els quatre pèls de l'aleta del pollastre pel carmi dels llavis com si es tractés del bigotet d'un gòlo, i com que es veu que no hi ha trobat cap gràcia, ha abandonat l'aleta a la ferocitat d'un terrier negrós i menut com una garsa de niu. A la nit les senyores americanes ja s'han dedicat descaradament a la verdura bullida, a la llet condensada i al whisky.

Es possible que demà matí, la més blanca i la més fina d'aquestes senyores, quan li tòqui el sol de la platja, es vagi fonedat damunt la sorra i quedi convertida en una delicadíssima vaselina.

JOSEF MARIA DE SAGARRA

SASTRERIA F. COMAS

GUSTOS SELECTES
GENERES DEL PAIS
I ANGELOS
ESPECIALITAT EN
VESTITS DE SOCIETAT
NOMES A MIDA

FONTANELLA, 9 PRAL.

MITO CAMISER ESPECIALISTA EXIT EN LA MIDA
JAUME I, 41
Telèfon 41655

RICÍ "GOLOSO" PURGANT DELICIOSO

(*) Vegi's MIRADOR, núms. 316, 317, 318, 319, 321, 322, 323, 326, 327, 328 i 331.

LA DIVERGENCIA SOCIALISTA

La polèmica Araquistain-Besteiro

El cardenal Faulhaber, ací mateix, recordava la setmana passada els textos de les Sagrades Escripures: «Qui no és ni fred ni calent, el seu nom no vull pendre en la meua boca» i «En aquest món cada u ha d'odiari o d'estimar». Res més interessant, més frapant, que el cos a cos ideològic. En tot temps han estat els grans apassionats, els ardents, els temperaments polèmics, els que s'han enportat la curiositat del món. Léon Daudet, Henri Béraud, Chesterton, Shaw, grans polemistes, tenen un públic

Luis Araquistain

fideli per llur passió autèntica, per llur crispació al servei d'una idea. Llegiu el recull d'articles i discursos de Mussolini — recentment traduïts en francès i en espanyol — i us adonareu que no debades l'home que ha pogut escriure i dir el que allà és diu, tem avui la llibertat del pensament. Azorin ha parlat — en algun lloc — de l'esperit creador de la polèmica. Evidentment no és pas la nostra època — de contradiccions, de lluita, d'evolució, més que cap altra — la que veurà la posta de l'esperit de polèmica.

Aquests dies una polèmica d'alt estil ocupa l'atenció del món polític i intel·lectual. Luis Araquistain ha publicat, en la revista de què és director, *Leviatán*, un article violentíssim contra Julián Besteiro. Els dos prohoms socialistes s'han tirat pel cap els gruixuts volums del marxisme més ortodox i del que no n'és tant. Entre ratlles discerniu una requisitòria del *Herr Professor* Araquistain contra el *gentleman* Besteiro. Una sola vegada he vist Araquistain. Era en el bar del Congrés. El senyor Cambó renyava el dibuixant Bagaria perquè l'havia caricaturitzat representant-lo en un harem, entre dolces donzelles velades. Bagaria sonreïa i en aquell moment, en acomiadar-se Cambó, passava Araquistain. Algú li demanà: —Quan és que Bagaria us farà la caricatura, don Luis?

Aquest, impertorbable, sense treure's el cigar que portava enganxat al llavi inferior, respon amb veu de gola: —Nunca. Me tiene miedo.

Em va fer l'efecte que aquelles paraules retrataven bastant l'autor de l'inesperat: «Espanya és una República de treballadors». Araquistain és un dels homes que deu conèixer millor la cultura alemanya. Aquest basic castellà que ha trobat en la *kultur*, en l'esperit de sistematització característic dels germànics, la forma adient al seu tarannà. A venir hom podrà explicar la influència que ha tingut l'ex-ambaixador d'Espanya a Berlín en l'evolució bolxevitzant del partit socialista espanyol. No hi ha dubte que ell ha estat el mentor principal de les joventuts socialistes, el teòric de més prestigi de la tendència Largo Caballero. Aquesta polèmica amb Besteiro, amb el finíssim i admirat Besteiro, és una evidència de les tendències que roseguen la unitat d'aquell famós «bloc de ciment armat». Malgrat la semiclandestinitat, malgrat les detencions, dintre el partit ningú no calla la seva opinió. Prieto acusa les joventuts; les joventuts publiquen el fullet *Octubre*, on exposen llur opinió i contraataquen. Encara, en nom també de les joventuts, l'ex-director de Treball, senyor Baraibar, prepara un llibre — que s'anuncia sensacional — sobre l'Administració de Finances socialista.

Largo Caballero, Araquistain, joventuts contra Besteiro, Sabarot, Prieto. Aquest, però, igual que González Peña, no és ben bé de cap grup. Es d'esperar que els futurs Congressos socialistes reservaran alguna sorpresa.

I passem a parlar de la polèmica Araquistain-Besteiro. A la revista *Leviatán* de maig passat, Araquistain publica un article: *El profesor Besteiro, o el marxismo en la Academia*, sobre el discurs d'entrada de l'ex-president de les Constitucions a l'Acadèmia de Ciències Morals i Polítiques. L'article és ple de reticències, d'atacs personals, d'insinuacions a la manca de documentació del professor de Filosofia, com diu Araquistain, una mica mofeta. Tret d'algunes qüestions de pura ortodòxia marxista, que Araquistain reprotxa a Besteiro la teoria de la impregnació, és a dir la posició política que consisteix a considerar el marxisme com un element explicatiu dels fets, de les evolucions socials, de cap manera un dogmatisme estret i acceptable només en bloc. Araquistain acusa Besteiro d'èsser un fabià; de procedir, intel·lectualment, més del radicalisme anglès de Bentham que del marxisme. I cita les pròpies paraules de Besteiro: «Si com una inspiració marxista podríem optar, sin duda alguna habríamos de decidirnos por la solución que representan Inglaterra y los países escandinavos.»

Trànsfuga! li crida Araquistain. Com és possible que Besteiro gosi a parlar dels trànsfuges Paul-Boncour, Briand, Mac Donald,

Snowden, etc.? Ah!, és que Besteiro no és marxista. Sols així es comprèn la seva admiració per Roosevelt. Per Araquistain, la política de la N. R. A. representa l'assaig més vast i sense pietat del capital financer per consolidar el seu poder mitjançant el domini de tota la indústria per la força integral de la màquina de l'Estat; per a mantenir sotmesos els obrers sota una explotació extrema i intensa, per mitjà d'una reducció dels standards de vida universals; per dirigir sobre aquesta base i sobre la del dòlar depreciat una campanya mundial de conquesta de mercats, i per preparar, directament, com a conseqüència, la guerra inevitable.

Araquistain no atén pas la realitat. Tot allò que no encaixa en el seu sistema deu ésser foragitat. Besteiro, polític espanyol, somia una política socialista al servei del ressorgiment del país. La lluita política hauria d'ésser emprada al servei de la transformació econòmica per tal d'obtenir, més tard, la transformació espiritual. Un pla de treballs públics, que faciliti la petita propietat privada, una política industrial «organitzada» per tal de valorar la riquesa natural. Tot això paral·lel a la transformació democràtica, amb l'exercici de la llibertat, amb la capacitat popular per l'exercici del poder.

Falòrnies! respon Araquistain. Ací no hi ha més solució que l'Estat-Leviatán, abassegador, amb tot el poder de l'Estat a mans nostres. Per Araquistain l'exemple de la U. R. S. S. no significa res. Com el seu compatriota Ignasi de Loyola, somia escriure «Ejercicios espirituales del ciudadano-proletario» de l'Estat-Leviatán. No hi ha altra política que la de regimentació, altre civisme que el de les masses.

El finíssim Besteiro ha contestat a Araquistain des de *Democracia*, el portaveu de la tendència reformista del socialisme espanyol. Subtilment, desfà una per una les reticències, les malèvols insinuacions de *Leviatán*. Copiarem un paràgraf de l'article

Julián Besteiro

de Besteiro que resumeix la posició doctrinal de la resposta: «No se le ocurra a usted nunca censurar a nadie que, inspirándose en Marx, trate de juzgar los acontecimientos que se han producido y se están produciendo en la Historia, aunque ello le lleve a tratar asuntos muy diversos. Eso es lo que hizo Marx en su tiempo y hoy no nos podemos contentar con repetir las fórmulas contenidas en sus obras, atribuyéndolas una virtud mágica, sino que en ellas debemos buscar inspiraciones para comprender la realidad actual y orientarnos en la vida. Si usted persistiera en hacer este género de críticas, se expondría a que las gentes creyeran que está usted poseído de una especie de nostalgia por la falta de pronuntarios y de breviarismos marxistas y hasta podrían creer que, al querer revestirse con la amplia y alba túnica de las vestales, había usted sufrido una lamentable confusión y había encajado su cuerpo en la ceñida y negra vestimenta de las catequistas.»

La polèmica Araquistain-Besteiro té precedents en els Congressos socialistes francesos. En realitat aquests primers cops són els preparatius a la immediata discussió de la futura tàctica del Partit Socialista. Revolució o evolució, en aquestes dues conseqüències és polaritzada l'actitud de les tendències actuals. L'actitud política, però, porta aparellada una posició ideològica clara. És una escissió doctrinal marxista, que cada dia es dibuixa més clara. El marxisme sempre ha estat una doctrina amb tendències esotèriques i exotèriques. Però com que el misteri, si s'allarga massa, acaba per desinteressar la gent, avui els marxistes més coneguts es divideixen en dos corrents: una tendència conservadora, refractària a tocar una coma dels textos de Marx, i una altra que en el frondós jardí de Marx voldria introduir moltes plantes exòtiques. Recentment ens ocupàvem d'aquest problema, ací mateix, en parlar d'un llibre de Maurin. No insistirem, doncs. Si doctrinalment existeixen avui aquestes dues tendències, tenen també el seu *pendant* polític. Un pròxim Congrés del partit socialista espanyol potser no serà gaire diferent d'un Congrés socialista francès on el grup bolxevitzant de Zyromski i Pivert ataca el reformisme de Frossard i Auriol, i on l'autoritat i l'eloqüència de Blum permeten deixar per a un pròxim Congrés aquests problemes tan difícils d'arranjjar, en la pràctica i en fred, sobre si deu o no deu fer-se la revolució, de seguida.

FERMÍ VERGES

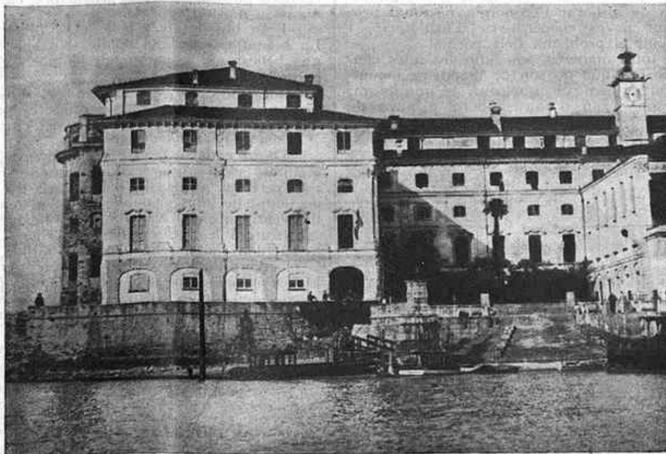
L'ACTUALITAT INTERNACIONAL

Europa després dels acords de Londres

Eden, missatger del govern de Londres, ha visitat Laval a París i Mussolini a Roma, i ara, mentre escrivim, està a punt de tornar a París, on conferenciarà amb el cap del govern francès, abans de tornar a Anglaterra.

Sobre la missió del ministre britànic s'han donat uns comunicats molt breus, amb la finalitat, pel que ens sembla, de donar la

ció al pla Tarlieu discutit en la Conferència de Londres, ha tingut una gran responsabilitat en el deplorable curs dels esdeveniments; però d'un temps ençà — i sobretot després del viatge de Laval a Itàlia — semblava que Mussolini havia decidit canviar d'actitud, reconeixent els drets de la Petita Entesa i, cosa més important, demostrant propòsits conciliants envers Iugoslàvia.

El palau Borromeo, on tingué lloc la conferència Simon-Laval-Mussolini

impressió que aquella no ha tingut resultats negatius. S'ha volgut salvar el prestigi del jove ministre i no fer més greu encara la situació creada a Europa després del 18 de juny.

Però no creiem que l'opinió pública es deixi influir per comunicats més o menys sincers, quan es troba davant fets consumats que cap *finasserie* diplomàtica no pot destruir. Aquests fets són ben evidents. Amb el rearmament terrestre i aeri, Alemanya havia violat unilateralment el tractat de Versalles; ara, pel que fa al rearmament marítim, el tractat de pau ha estat violat bilateralment, per Alemanya i per Anglaterra. Aquesta darrera no ha mantingut, posant-se d'acord amb el Reich, els compromisos presos el 3 de febrer a Londres, el 14 d'abril a Stresa i en la sessió del mateix mes del Consell de la S. de les N.

Hi ha hagut alguna cosa estranya que no ha escapat a tothom. El 18 de juny de 1935 a Berlín i a Londres, s'ha volgut commemorar tardanament el centenari de la batalla de Waterloo, que com és sabut tingué lloc en 1815. S'ha dit que la commemoració no es pogué celebrar en 1915 perquè Europa estava en guerra. Però la pau data de 1918... Per què esperar, doncs, per a recordar la victòria dels exèrcits prussià i anglès, el mateix dia en què els dos països, aleshores aliats, estipulaven un conveni naval que en la seva essència és hostil a França?

Malgrat aquest fet, prou simptomàtic, el govern de Baldwin envia Eden a París i a Roma, a parlar d'amistat i de col·laboració anglesa amb les altres nacions del continent. Cordialitat diplomàtica a part, no és versemblant que Laval i Mussolini s'hagin deixat convèncer.

Hi ha problemes per a resoldre els quals no calen grans esforços. Quant al dels acords navals de Londres i la col·laboració anglesa en el concert europeu, no hi ha altre camí que, o Anglaterra farà entrar l'acord conclòs en el quadre general dels armaments i la seva validesa no pot ésser efectiva fins després de l'aprovació dels altres Estats interessats, o els anglesos creuen donar un valor definitiu al protocol del 18 de juny i en aquest cas es troben automàticament fora de tota possible col·laboració col·lectiva. No oblidem que Laval — i creiem que Mussolini també — s'han mostrat irreduecibles a tenir per necessària la interdependència de tots els armaments. Tota la qüestió radica en aquest punt i no pot admetre equívocs.

Amb tots aquests fets consumats, que malgrat les protestes resten tals, s'ha arribat a un estat de coses tan confús i perillós, que podria conduir a una catàstrofe sense que cap senyal precursor en revelés la proximitat.

Després de tots aquests casos de violació de tractats i de compromisos realitzats en aquests anys de la postguerra, ja no és possible fer-se il·lusions sobre la validesa dels altres que encara existeixen. Els arxius del palau del Quai Wilson són plens a vessar de documents que han perdut rapidíssimament tot valor. Qui recorda, per exemple, el pacte Briand-Kellogg, que ell tot sol havia de bastar per a garantir la pau?

Ara, malgrat alguna temptativa, Europa segueix dividida i s'ha accentuat la mal·fiança entre les nacions. No manquen consells de polítics experts i hi ha alguns governs, com els de París i Praga i adhuc el de Moscou, que s'esforcen en una política pacifista; però la situació segueix insegura i de tons ombrívols.

De la impossibilitat d'arribar a una sistematització del continent que permeti la limitació dels armaments, n'és prova el problema danubià, que ja fa anys que es manté insoluble i amenaçador. Roma, per la seva ingerència en la política austriaca i l'oposi-

Aquesta nova orientació de la política italiana havia permès que a Stresa es parlés de convocar una Conferència Danubiana, a celebrar a Roma. Però les negociacions han resultat dificultoses, perquè Alemanya de primer ha vacil·lat a adherir-se a la Conferència, i després ha iniciat una sèrie de maniobres en els Balcons; amb això ha aconseguit retardar la convocatòria de la Conferència i evitar, almenys fins ara, l'acostament italo-iugoslau. La darrera crisi ministerial de Belgrad ha d'atribuir-se a una maniobra alemanya, al darrer viatge de Goering. El resultat immediat d'aquesta crisi ha estat l'ajornament de la reunió de la Petita Entesa — on s'havien d'adoptar els acords per a un acostament amb Itàlia i decidir sobre l'adhesió col·lectiva al pacte de mutu ajut russo-txecoslovac — i l'ajornament també de la reunió de Roma. Probablement no es tracta sinó d'un lleu retard, però guanyar temps és un mètode usual d'Alemanya.

Hom compta amb que frenar el bel·licisme germànic — inconscientment o conscientment afavorit pels anglesos — i assegurar la pau a Europa. Tot està a veure si es podrà aconseguir. El pacte de mútua assistència franco-russo-txecoslovac és la base a la qual ha d'afegir-se el concurs italià i el balcànic. Si aquest agrupament, que no és impossible, es realitza, Alemanya i Anglaterra no podran sinó exercir una acció limitada, i adhuc unides — suposant que els anglesos es possessin al costat dels alemanys en cas de conflicte —, no constituïrien un perill.

Les negociacions navals de Londres i llurs conclusions són considerades, per alguns diaris, com una conseqüència del darrer discurs de Hitler; però nosaltres creiem que més aviat són una ofensiva contra l'entesa franco-russa. Es sabut que aquesta entesa produí profunda impressió a Berlín, fins al punt de cercar motius jurídics inexistents a fi de posar-la en contradicció amb el pacte de Locarno; però no és inoportú d'afegir que Anglaterra ha mostrat sempre una estranya aversió contra Rússia, tant la dels tsars com la dels soviets. Sazonov en parla molt en les seves memòries i cita fets que no deixen lloc a dubtes sobre aquests sentiments britànics envers el gran país eslav.

Si s'observa atentament l'acord del 18 de juny, es constatarà que els anglesos han fet del Bàltic un mar alemany, i això ens sembla que basta per a explicar molts punts que a primera vista semblen foscos.

L'objectiu de la diplomàcia britànica és la reconstrucció d'una gran Alemanya que pugui contrabalançar França, d'un cantó, i Rússia, de l'altre. Els anglesos esperen que Polònia es posarà al costat d'Alemanya, però cal descartar aquesta hipòtesi. Té més probabilitats aquesta altra: o neutralitat polonesa o unió amb França.

Segui el que sigui, el fet és que la nova orientació de la política exterior anglesa ha empitjorat la ja complicada situació d'Europa. Pel que fa a l'esdevenidor, tot depèn de circumstàncies que es vagin donant. De totes maneres, encara es pot salvar la pau, si es vol; però no amb incerteses, febleses, qüestions de prestigi personal i conferències que ho deixin tot com abans. És hora de decisions, preses ben reflexivament.

TIGGIS

SI ES ELECTRIC PER AL VOSTRE AUTOMOBIL... GARATGE ELECTRIC

En la jungla infernal del Gran Chaco

Darrera visió del front paraguaià

(Ve de la pàgina 2)

—Improvisa sobre una tonada vellíssima —em xiuxieujà—. Diu que el seu germà Ramón Roberto també ha mort com un guarani de debò. Són l'orgull de Concepció que els ha vist néixer. Seran venjats. Però ai! que ja no podran somriure a llurs novias, prou córrer pel bosc, prou curses pel riu Paraguai. Dormiran per a sempre en la terra cruel del Chaco, lluny dels seus. Felços si els voltors respecten llurs despulles.

I bruscament el cantor accelerà la cadència. La guitarra cessà de gemegar. La tornada final consagrada al combat del dia sonà com una marxa guerrera. «Per què plànyer-se? Han mort com valents al camí de Villa Montes...»

Cha mbarca pupe co amombente pe Villa Montes pe combete cue, umi abai rova taby eta ucu tucu ray cha [o mano ihague.

Els aplaudiments no es feren pas esperar. Pi-i-i-i-pu!, cridaren els homes en cor, i creient en un atac, els bolíviens buidaren quatre o cinc tires de metralladora.

Acabat el xivarri, un oficial digué: —Al treball, amigos!

El guitarrista anà a desar el seu instrument, els homes es tornaren a posar a cavar i el segon sergent José Molina acabà d'enterrar el seu germà.

PRESONERS

Tornava al P. C. del comandant Pampliega quan, sortint d'un pique, aparegué un grupet de presoners. Semblava una patruilla esgarrada. Un sol guarní els conduïa. Llurs uniformes estaven esquinçats, i les gorres devien haver quedat penjades a les punxes. L'excitació del combat s'havia acabat i llegia en llurs rostres un cansanci sense nom. Cansanci d'aquelles nits sense dormir, i d'aquell odi d'encàrrec, de la fam i de la set. La coca de què els atipaven ja no els estimulava. Caminaven, inquietos i abatits.

Una mica endarrera venia un oficial. Un capità, fet presoner a la fi del combat, que per caminar es repenjava en un fusell inservible, cap estava ferit en dos llocs, al cap i als peus. Si la ferida del cap semblava lleugera, no passava el mateix amb l'altra, i feia estrany com encara podia tenir-se dret. L'havien embenat sumàriament al cost de socors del regiment i ara l'expedien a l'ambulància de la divisió.

Pel camí del P. C., els camions havien abandonat bidons d'essència buits. En l'ombra, el bolívia ensopegava amb un d'ells i hauria caigut si no l'hagués aguantat un artiller paraguaià.

—Gracias, amigo!—mormolà, i continuà el seu camí ensopegant a cada pas. Al cap d'uns quants metres s'aturà.

Li devia haver passat alguna idea pel cap; sens dubte s'adonava d'alguna relació entre aquesta matança i l'objectiu perseguit a La Paz. Potser comprenia que l'havien enganyat, com n'havien enganyat milers d'altres i que s'havia fet trencar el cap per alguna cosa que no s'ho valia.

Es girà, mascara trágica del sofriment i de la mort. Amb un gest de la mà, semblà pendre per testimoni el bosc immens i el cel, i tots nostres i els que havien cessat de viure, i després se les empenregué amb el bidó. Com atacat d'un rampell de follia, li ensenyà el puny, l'insultà: —Petrolero de porqueria!

Se l'endugueren dolçament, i no digué res més, com si comprégués que cap revolta no canviaria l'aspecte de les coses. Aleshores, per la meua banda, vaig pensar en aquells senyors de Wall Street que, confortablement instal·lats en llurs despatxos, es freguen les mans quan el Chaco Oil puja deu punts...

L'oficial ja s'havia perdut en la nit. L'ambulància de la divisió era a quatre quilòmetres, a la quinta forca...

No hi arribà mai. Vaig trobar-lo a mig camí, al marge de la carretera. Ja li havien pres el capot. Sota la llum del dia, aquell cadàver anava a ésser fastigós. Però la nit l'emboicava de noblesa. Els ulls, que havien quedat oberts, miraven les estrelles.

Ja n'havia vist massa de morts d'aquests. Els nervis s'alluixaren. No em dono vergonya de confessar-ho, vaig assegurar-me allà on era i vaig plorar.

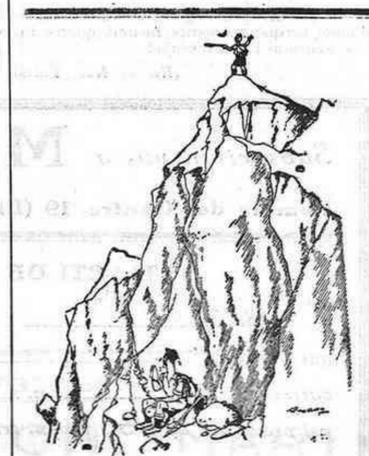
Per primera vegada en la meua vida de reporter.

JEAN ALLOUCHERIE

Després d'aquesta visió del front, Jean Aloucherie, havent contractat unes febres, hagué d'abandonar el Chaco.

(Copyright Opera Mundí)

F I

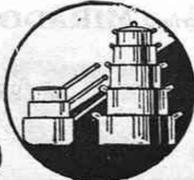
—Puja, veuràs quina vista!
—Es la mateixa de les postals que venen a l'hotel?
—Sí.
—Així no val la pena.

(Ric et Rac, París)

LLORENS

RAMBLA DE LES FLORS-30

Aquest número ha passat per la censura

EL CINEMA

UN FILM DE KING VIDOR

"El nostre pa de cada dia"

King Vidor ha fixat sempre la seva atenció sobre anècdotes característiques, anècdotes representatives que són com una figuració singular d'esdeveniments innumbrables. Quants l'endemà de la guerra, per exemple, no haurien pogut fer seva, amb més o menys aproximació, la història del soldat americà que festeja amb la noia de França que veiem en *La Gran Parada*? Molt més significativa encara l'anècdota de *I el món marxa* i la d'*El Carrer*. En el primer, l'aventura mai evacuada del ciu-

patit darrerament el país, ens hem assabentat de les extenses regions encara verges del treball agrícola i, per tant, la possibilitat oferta de millorar l'economia nacional propulsant noves cooperatives d'exploració, i alleujant el problema dels parats. De totes maneres, són aquestes unes consideracions que no són de la nostra incumbència. N'hem dit quelcom, el mínim, per donar raó d'una manera o altra de l'assumpte i de la intenció utilitària que ha mogut King Vidor a rodar-lo.

«El nostre pa de cada dia»

tadà anònim que no aconsegueix evadir-se de la seva mediocritat material. L'enorme vivència individual en dolorosa oposició amb el mecanisme sord; aparentment hostil de les multituds. En el segon cas, la mateixa oposició vista des d'un punt de refracció diferent. El fet divers a través, com si diguéssim, de la consciència del carrer. Anècdotes representatives, sí, però en canvi bé podem dir que llur exposició estava del tot desproveïda de finalitat, d'intenció. No podem en canvi dir el mateix d'*El nostre pa de cada dia*, que dilluns s'estrenà al Coliseum. Per aquesta vegada almenys, King Vidor no solament ha exposat, sinó que ha predicat. Ha fet a la seva manera un film social, que hem de suposar—no costa res de creure-ho—sincer i de bona fe.

El problema dels parats i la seva solució per mitjà d'un retorn a la terra. Vist des de Barcelona, el film pot semblar un xic simplista, però no devem oblidar que els termes de la qüestió es posen a Amèrica d'una forma ben distinta. En aquest sentit, com en tants altres, és aquella una terra de solucions extremes. Les aglomeracions urbanes són extremes en el sentit de crear problemes imprevistos, i, per altra banda, la terra ofereix, encara avui, possibilitats enormes. A propòsit de l'eixutesa que ha

El retorn a la terra comporta un aspecte líric i un aspecte utilitari. Recordeu el film de S. Van Dyke *El Refugi*? Allí hi havia aquest lirisme, que per aquest cop no ha temptat King Vidor. No, King Vidor no ha fet una pastoral. L'aspecte utilitari i social del tema l'ha guanyat del tot. No que l'element bucòlic inherent al tema, sobretot si és vist per un artista—King Vidor és abans que res un gran artista—, sigui del tot absent del film, puix que dir això fóra mentir, però sí que l'aspecte d'eficàcia social passa molt a primer terme, hi passa prou perquè ens sorprengui d'un film americà, de la mateixa manera que això no ens sorprendria gens ni mica d'un film soviètic.

Després de tot, és molt possible que King Vidor no hagi estat indiferent a la lliçó del cinema soviètic. Tractant-se dels temes cinematogràfics i de les imatges del film que ara ens ocupa, la qüestió està fora de dubte. El final d'*El nostre pa de cada dia* us ha d'haver recordat per força *La línia general* i *El camí de la vida*.

La construcció del canal recorda cèlebres imatges d'aquest darrer film, i l'arribada de l'aigua als camps de cultiu és en essència el mateix motiu que l'arribada del tractor a la cooperativa agrícola, en *La línia general*.

Influències, coincidències? King Vidor podria dir-nos-ho. Nosaltres pensarem el que voldrem, que res d'això no pot llevar interès i valor al film aquest, que avui podeu admirar al Coliseum.

Llevat de la intervenció de la *vamp*, que ens sembla un bon xic arbitrària, el film tot, sense excepció, porta la marca del seu autor. Els nostres lectors, suposem, estan convençuts de la vàlua excepcional d'aquest autor, perquè aquesta afirmació valgui pel millor elogi que se'ns pot acudir de fer a *El nostre pa de cada dia*.

Hi ha sobretot el final, que és el que se'n diu un cant de mestre. Un exemple meravellós de la puixança del ritme. Un *allegro* que s'accelera fins al *presto* més delirant d'entusiasme que capga imaginar. Al costat d'aquest ordre de mèrits, que entren dintre la categoria de la gran escena central de *La Gran Parada*, categoria en la qual King Vidor palesa el seu sentit dinamo-gènic del ritme, hi ha els altres mèrits que revelen el detallista precís, l'observador profund, que tantes admirables escenes ens ha donat.

El nostre pa de cada dia no és, possiblement, un film definitiu, com ho són i seran per sempre més *I el món marxa* i *Aleluia*, però sí que és un film del tot digne del seu autor, i per tant un dels grans films de la temporada present.

Aneu-lo a veure!

JOSEP PALAU

PANORAMA

Pròu belleses!

Després que el cinema americà ha estat anys i anys cercant les dones més boniques i ensenyant-les, ara els productors californians ja n'estan cansats. —Prou buscar *stars* belles! — diuen —. La beutat ensopeix el públic. No cal ésser una bellesa per a aconseguir la glòria de la pantalla!

Gran commoció en el món del cinema. Tots els repòrters cinematogràfics es precipiten a entrevistar els magnats del cinema. Edgar Selwyn ha declarat:

—D'ara endavant, exigirem almenys tres qualitats en l'ordre següent: intel·ligència, veu perfecta, expressió del rostre. És que en temps del mut el públic buscava una satisfacció purament visual. Avui, l'expressió del rostre i les entonacions de la veu permeten donar al públic una cosa millor que la plàstica: l'ànima. Mireu exemples. Helen Hayes és cèlebre no sols perquè és una gran actriu, sinó també perquè té una de les veus més magnífiques de tot el Nou Continent. Mireu Katharine Hepburn quina cara té; doncs bé, és capaç de fer qualsevol paper, perquè el seu rostre canvia amb cada un d'ells: no és un tipus, com tants artistes, sinó que és tots els tipus.

Notícies curtes

La moda es decanta per les biografies. A Amèrica serà rodada una vida de Garibaldi, el qual serà encarnat per Tullio Carminati, que per cert no s'assembla de res al cèlebre aventurer.

—Koenigsmark, segons la novella de Pierre Benoit, tindrà Elissa Landi i Pierre Fresnay en el seu repartiment.

—Es parla d'un nou film de Marlene Dietrich: *El Collaret de perles*, dirigit per Frank Borzage i supervisat per Ernst Lubitsch.

—Maureen O'Sullivan, Franchot Trene i Lewis Stone interpretaran *La Follia de Manhattan*.

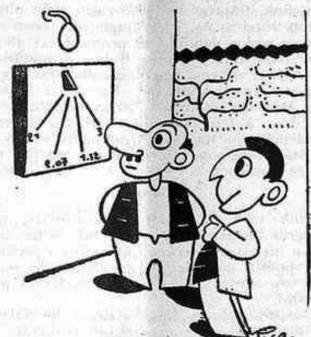
—Cecil B. De Mille està fent el seu film 6t: *Les Croades*, on pensa abocar pel broc gros tota la guarda-roba possible. Una de

Katherine De Mille

les actrius femenines és la seva neboda Katherine De Mille, una de les dones del bandit mexicà en *Viva Villa!*

—Carole Lombard rodarà *Divorcium-nos* i Claudette Colbert *La Venus de vellut*.

RELLOTGE DE SOL

—Pels dies núvols, li hem posat una bombeta elèctrica.

(Ric et Rac, París)

COLISEUM

Brillant triomf del film de King Vidor

El pan nuestro de cada día

Un cant al treball, a l'optimisme i a la veritat

Primer film americà premiat amb medalla d'or per la C. I. D. Q. L. C.

Sense reestrena fins Octubre

Cada terra fa sa guerra

Entreviat per Georges Aguesse, de *Candide*, el doctor Goebbels ha parlat sobre el cinema alemany i la seva política, amb termes que descobreixen que quan tracta del setè art, aquest ministre sap perfectament del que parla i el que vol. D'aquest interviu són aquestes paraules contundents: «Primer que tot, el film alemany ha d'ésser alemany.»

Aquests mots coincideixen amb una vella teoria nostra, que més d'una vegada hem esbossat succintament ací, i que avui intentarem desenvolupar.

Nosaltres entenem que cada país hauria

de filmar exclusivament temes ben seus. Són els únics que coneix i, per tant, que comprèn i sent. I una llarga experiència ha demostrat que aquesta mena de films són els que queden millor. La pintura dels caràcters i de l'ambient hi té sempre un fons de veritat i d'humanitat inimitable. Els personatges hi són poats en la vida, i no en el repertori de fantomes i de tipus consagrats i copiosament experimentats. L'atmosfera hi és evocada amb una fidelitat escrupolosa...

Iguament, les millors pel·lícules franceses són aquelles que representen sentiments i ambients típicament francesos. La poesia dels baixos fons, sobretot, hi és traduïda amb una gran traça. A certes hores de la nit, ha escrit Mac Orlan en una de les

Un film ben francès: «Cœur de lilas»

de filmar exclusivament temes ben seus. Són els únics que coneix i, per tant, que comprèn i sent. I una llarga experiència ha demostrat que aquesta mena de films són els que queden millor. La pintura dels caràcters i de l'ambient hi té sempre un fons de veritat i d'humanitat inimitable. Els personatges hi són poats en la vida, i no en el repertori de fantomes i de tipus consagrats i copiosament experimentats. L'atmosfera hi és evocada amb una fidelitat escrupolosa...

La producció corrent americana confirma les nostres afirmacions. Tots els temes d'aquests films mitjans són típicament ianquis. I davant una tela de fons que sembla arrencada de la realitat, el vaquer, el contrabandista, el periodista, la noia de conjunt, el bomber, el policia, el milionari, la dependenta, tot de tipus amb vitalitat per donar i per vendre, riuen i ploren, i fan riure i plorar els espectadors de tot el món.

Vida i humanitat, que són ofertes al públic per mitjà d'un ofici de primer ordre. El treball col·lectiu d'equip que, en la majoria dels casos, engendra obres sense personalitat, paradoxalment ha donat un estil propi als films fabricats a la cadena de la producció corrent americana. Estil, accent personal, creat per un *découpage* i un muntatge rics d'una perfecció i d'una precisió gairebé miraculoses, i gràcies als quals l'espectador, interessat des de les primeres imatges, no para de divertir-se i emocionar-se seguint les peripècies d'unes narracions conduïdes magistralment, i fèrtils en variacions i troballes sorprenents, que no més els *gagmen* americans, mestres en l'art difícil de fer alternar el còmic i el dramàtic, són capaços de reeixir.

A aquesta producció corrent pertanyen films tan excel·lents com *Viatge d'anada* i *Succés una nit*, les pel·lícules policiaques de Van Dyke com *El refugi* i *El sopar dels acusats*.

En canvi, quan els americans s'acaren amb temes estrangers—i això ocorre gairebé sempre en les dites *superproduccions*—, temes que no coneixen i, per tant, no comprenen ni senten, només obtenen resultats catastròfics. Ja coneixeu el francès que surt a tots els films ianquis, l'acció dels quals es descabdella a París. Els rics porten invariablement un jaqué ribetejat, un pantaló de *corte*, una barbeta maliciosa i la disbauxa pintada en uns ulls llassos de xai degollat. Quant a la gent del poble, els americans no la conceben sense la xalina, el xamberg, l'americana de vellut i el mostaxo esburifat. I aquell París? Tots els taxis són uns Renault trontolosos, com el que treia Beby a la pista de l'Olympia, que es passen davant unes parets esquerdes, damunt les quals la humitat ha dibuixat tot de florjocs arabescos. Encara no hem oblidat aquell París impagable de *L'altar de la moda*! Els alemanys no són pas tractats pels films americans amb més miraments. Unes reverències de ninot mecànica, uns cranis amb els costats i el darrera curosament arranats, un monòcle impertinent, i una impressionant cicatriu a la gal-

seves millors obres, en certs individus, el fons de l'ànima surt a la superfície com, per una sotragada sísmica, la fauna del fons de la mar; aleshores, durant algunes hores, la superfície pertany a aquests peixos cecs i cruels, dels quals no sabem res. Doncs bé: aquests individus tèrbols, que cometen crims horribles sota la influència d'algun sentiment monstruós, són traslladats a la pantalla pels realitzadors francesos amb una veritat i un caràcter colpidors. Aquests individus han fet sinistrament de les seves en un film obsessiónant de Duvivier, *La pell de l'home*. I en el patètic *Cœur de lilas*. I en una de les obres del millor Tourneur, *En nom de la llei*. I en tants d'altres films inoblidables...

En canvi, els francesos, com els americans, fracassen indefectiblement quan intenten filmar temes estrangers que desconeixen. Ara eis ha entrat la mania d'adaptar obres russes. I els mateixos crítics francesos han hagut de confessar que, malgrat l'abundància de balalaikas i de barbes de mugic, l'accent rus no es veu enlloc.

I, finalment, el mateix jove dels alemanys. Films com *La segona direcció* i *Les unit orenetes*, en els quals un jovent palpitant de vida i de sinceritat s'esbarreja i sofreix davant un paisatge sense maquilatge ni *fotografia d'art*, paisatge vivent i directe, que forma part de l'acció, que és un element del drama—un paisatge pot ésser un estat d'ànima, ha dit un crític—, films com el punyent *Noies d'uniforme*, donen la raó al doctor Goebbels quan exigeix que el film alemany sigui, primer que res, alemany. Perquè ens recordarem tota la vida d'un *Al Capone* berlinès, l'acció del qual era situada a l'Amèrica dels gangsters, que va inaugurar la temporada del Capitol aviat farà dos anys, i que va ésser retirat del cartell l'endemà d'estrenat, degut al seu grotesc insuperable, que en feia una cinta d'una comicitat irresistible.

Ja ho diu un adagi català amb una força de suggestió considerable: *Cada terra fa sa guerra*.

SEBASTIÀ GASCH

VACANCES I REGIM

—Creu-t'ho que pagaré deu duros diaris d'hotel perquè tu només mengis quatre fulles d'enciam i una taronja!

(Ric et Rac, París)

Subscriuiu-vos a MIRADOR

Rambla del Centre, 19 (Llibreria Bergé) - Barcelona

BUTLLETI DE SUBSCRIPCIÓ

Et Sr. _____

que viu a _____

carre: _____ n.º _____ es subscriu a MIRADOR

pel preu fixat de 3'50 ptes. trimestre.

_____ de _____ de 193_____

Signatura

ENCARREGUEU ELS VOSTRES IMPRESOS ARTÍSTICS I COMERCIALS ALS TALLERS GRÀFICS PATRICI ARNAU

VERDAGUER I CALLIS, 3, 5 I 7
(DAVANT DEL PALAU DE LA MÚSICA CATALANA)

ES LA CASA MÉS PERFECIONADA EN LLIBRES RATLLATS, DE LUXE I EN TOTA CLASSE D'ENQUADERNACIONS. - ELEGANCIA I ECONOMIA EN ELS ENCARREGUES. - EN CAS DE URGÈNCIA DEMANEU-LOS PEL TELEFON

14856

GUTENBERG, S. A.

Fàbrica de maquinària per a les Arts Gràfiques

Nàpols, 215 - Telèfon 55723
BARCELONA

PUBLI-CINEMA

Passeig de Gràcia, 37. - Telèfon 79681
Sessió contínua de 11 matí a 1 matí i mediana
SEIENI UNA PESETA

CURIOSITATS MUNDIALS
Interessants reportatges U. F. A. exclusiu
ENCARA QUE SEMBLA MENTIDA
Rarissim del món
EL GATO CON BOTAS
Dibuix en colors d'Uffizi
NOTICIARIS D'ACTUALITAT
MUNDIAL segons vist PARAMOUNT
i ECLAIR JOURNAL; exclusiu.
ILLES I RIES DE L'ADRIATIC
Bellíssima documental U. F. A.

GUTENBERG, S. A.
Fàbrica de maquinària per a les Arts Gràfiques
Nàpols, 215 - Telèfon 55723
BARCELONA

EL TEATRE

Sobre el teatre de Sagarra

I Josep Maria de Sagarra ens té sempre atents; sempre ens té llegint el seu últim llibre. I sempre, per reserves que puguem fer-hi, hi trobem alguna cosa que és una delícia. Però sembla que mai no vulgui deixar ben descontentos. Ens deixa — d'ençà que li som admiradors, d'ençà de les seves primeres poesies — amb un agraïment. Aplaudim tot sentint una recança. El gran poeta

I el llenguatge viu hi surt de llavis de persones vives. Els caràcters hi són veritables. Els costums també. Hi veieu aquella mena de cortesia barcelonina inconsistent, tota de paraules i frases fetes, un puntet cínica; hi veieu aquella «mitja vida» o «mig viure» sense cap sinceritat profunda; hi veieu i endevineu molta «genteta»: noblesa tivada i buida, burgesia que avalora únicament el diner; la hipocresia d'ací i d'allà; i la sinceritat i la salut de cor i de seny del poble baix encarnades en un parell de flo-

Daví i Gimbernat en «Reina»

hi és evident, però també ho són les seves negligències.

Ara el públic — i potser més la crítica — acaba de rebre amb una certa fredor *La Rambla de les Floristes* i amb molt d'entusiasme *Reina*: es tracta, ha dit algú, d'una cosa nova en el poeta, d'un canvi felicitós i sorprenent.

No ho sabem veure. Hem de dissentir. Si el poeta tenia algun defecte, en aquest darrer poema se li accentua. En canvi en l'altre té, encara potser millorades, les gràcies que ja tenia en la comèdia.

II

«LA RAMBLA DE LES FLORISTES»

La Rambla de les Floristes és un quadro de costums. Gairebé no té argument ni en necessita. La protagonista és la mateixa Rambla. Ella, les seves parades i l'ofici de florista viuen en l'obra com els llocs i oficis viuen en els sàinets de don Ramón de la Cruz, *Las castañeras picadas*, *La Plaza Mayor o La casa de tócame Roque*. Davant de les parades va i ve aquella Barcelona típica, mesclada sota els arbres de la Rambla.

Gautier i Stendhal hi passaren massa distrets. La Rambla és violada però molt discretament; només ofereix de primer cop aquella llum verda i clara dins la qual vaga i divaga un món variadíssim. Rubén Darío l'endevina de seguida amb la seva simpatia per les coses nostres, que fa recordar la de Cervantes. La Rambla és curta; doncs encara està dividida en cinc parts, amb caient, hores i públic ben distint a cada una. Una d'aquestes — la Rambla de les Floristes, a certes hores — és la que descriu Josep Maria de Sagarra en la seva última comèdia.

Hi ha una nota del vell Vayreda on pinta delicadament aquella confusió pintoresca de la Rambla. Si n'hi ha de coses en poc espai, si en dia de coses aquella pintoretta! Vayreda tenia un sentit molt fi del còmic i del pintoresc i els hi posa al viu sense que arribi a la caricatura. Aquesta mateixa discreció ha tingut Josep Maria de Sagarra en la seva comèdia.

La Rambla no hi és descrita; només mil detalls imperceptibles ens la fan sentir. El pintoresc de *La Plaça de Sant Joan* és de convenció, no surt de les mateixes coses; en canvi a *La Rambla de les Floristes* el pintoresc ve de les coses mateixes, d'aquella Rambla a penes descrita, de la seva gent i del llenguatge que tenen: un llenguatge tan barceloní! Hem de perdonar a l'escriptor les incorreccions — no gaires — d'una punta de deixadesa consentida. Sobretot per un emporðanès o un olotí, no sona bé que difongui a la castellana. Això són, de totes maneres, incorreccions negligibles. Preferiríem que no hi fossin, i l'autor amb un copet de mà les llevaria. Mes són poca cosa dins un llenguatge d'una vivor com la d'Emili Vilanova o Gabriel Maura i d'aquell vers que té la gràcia còmica del de Frederic Soler sense la grosseria molestosa.

ristes. El drama s'hi veu a penes, però hi és. Hi és també de vegades en els sàinets de don Ramón de la Cruz. Es el drama de cada dia. Es el drama que gira cap a la comèdia. Per això no admet un to tan convencional com la comèdia pura, com la de Molière. Els caràcters han d'esser-hi més concrets; en el cas d'ara, barcelonins; i ho són ben bé els senyors que enganyen, els senyors que ostenten els diners sense dependre'n gaires, la noia que abans de caure avall es desenganya a temps i torna a la parada, a la vida honrada i modesta; i l'altra florista que es defensa d'illusos fent-se una illudió de la seva vida distreta i alegre dins l'aire de la Rambla, tema escaient per una última escena. Així tota l'obra té plena de lliçons de vida.

El teatre de Josep Maria de Sagarra s'emparenta, com bona partida del teatre català de la renaixença, amb el de Castella; però dins el seu costumisme, dins el joc de passiones còmiques, fa sentir-hi una palpitació de poesia distintament catalana.

III

«REINA»

Reina no és una tragèdia, no és tampoc una comèdia; més aviat és un poema. Allò que l'autor podia dir en una poesia, ho expressa en un aplec de diàlegs dins un argument: és a dir, en una forma dramàtica. Però el fons no és dramàtic, és líric.

La poesia de Josep Maria de Sagarra és rica, cantadora, sovint profunda i gairebé sempre en algun indret meravellosa. Però el poeta també ens la dona ben sovint mesclada d'impureses de tota llei, de descuits de tota mena. Tots aquests descuits els trobaríem en la seva última obra dramàtica. Primer, un convencionalisme dut fins a la part lírica: aquella nena que li diuen Estiverola, en totes les seves fetes i dites és una contínua dissonància. La gent de poble no parla ni sent d'aquella manera. Avesada a sofrir del viure i a mirar de prop la incertesa de la ventura, no es perd dins aquelles deliquescències sense cap sentit.

També en una de les primeres escenes tenim una sensació completament antitramàtica. Va una parenta d'un vell patró a fer-li retrets del seu amantament amb Reina, i aleshores un i altra suporten tranquil·lament unes paraules que el lector més pacífic no les suportaria. En els drames, el chor antic com l'espectador modern, que veuen la follia tràgica dels personatges, s'inclinen a atemperar-la; s'adonen del desvari d'Aiax o d'Otello, i el chor aconsella més seny i calma, i l'espectador també ho faria si podia; d'on ve a la tragèdia aquest dualisme: la follia a l'escena, la claredat mental en el públic. Així un drama atempera les passions fent-ne discernir el joc i l'acabament tràgic.

En els drames de Josep Maria de Sagarra s'esdevé de vegades el contrari: l'espectador seria més tràgic que els actors; no suportaria els insults o les paraules que els diuen; en lloc de sentir el desig de contenir la follia dels personatges, els troba una paciència que ell no tindria: seria més enèrgic.

A més el llenguatge de *Reina* no és de poble, no és mariner. I aquelles barques, aquella vila i aquella mar, només són d'escenografia. D'una escenografia tan arbitrària com els mariners. Aquests en parlen d'una manera volgardament pintoresca. Tots sembla que vinguin a dir: eh, com sentim els mariners? eh que són típics? I no hi trobem el veritable pintoresc, que s'ignora a si mateix. Quan Mistral, en *El Poema del Roine*, vol introduir un personatge que parli de la bellesa del viure dels barquers del riu, hi posa un príncep estranger. En canvi el mateix Mistral, amb tot el seu do poètic, no es sortí bé de *Calendau*, on un pescador parla del seu viure d'una manera impròpia. El meravellos ho complicava, no ho resolia. Això, ben entès, no vol dir que *Calendau* no tingui fragments de bellesa sublim. Tampoc els moments de lirisme de *Reina* velen prou les incongruències que abunden en el poema.

JOSEP MARIA CAPDEVILA

GENT DE FIRA I DE CIRC

Quevedo, ex-domador de puces

Fa molt temps que no he vist el meu amic Quevedo.

Qualsevol dia, però — potser demà mateix — el trobaré al carrer de Pelai, a la Plaça de Macià, al Paral·lel, a la Porta de la Pau...

Ell sempre és al carrer. Li cal, per a viure, l'aire i el sol, i la gent que passa.

Es venedor ambulante. Ho és per necessitat i per convicció. Difícilment, ara, sabria estar-se a una botiga.

Què ven? Ven de tot. Ven rellotges, bisuteria alemanya, entrades de futbol, joguines mecàniques, caramels, cinturons, estilogràfics, aparells per a pelar patates, etc., etc.

Quan el trobo, em fa, invariablement, dues preguntes:

1.ª Com estic de relacions amb el tinent d'alcalde del districte sisè.

2.ª Si ja m'he pensat bé allò de les puces.

Les puces són, per a Quevedo, una preocupació constant.

Deixeu-me explicar: Melchor Quevedo, català de soca-rel, fill de Barcelona, nascut al carrer de Vallbona, fou, en un temps, un home mundialment conegut.

D'això han transcorregut molts anys. Quevedo en té ara una seixantena. La seva època gloriosa estigué compresa entre els seus vint-i-cinc i quaranta.

Aventurer com a bon català, Quevedo, un dia, de molt jove, es llençà a córrer món.

En terres de França, on va anar a raure, no es parlava d'altra cosa que de la gran fira de fenòmens amb la qual James Anthony Bailey, successor del famosíssim Barnum, acabava de meravellar l'Anglaterra i l'Alemanya i es disposava a espaterrar els francesos.

Es contaven de Barnum històries de llegenda. Tothom sabia que una dona amb barba i un home en estat salvatge l'havien fet milionari.

Quevedo va veure el seu esdevenidor de color de rosa.

Decidí, ell també, explotar fenòmens.

El primer fou una geganta que arreplegà en no sé quin poblet de València. Pesava 23 roves. La cama mesurava una circumferència de 83 centímetres.

Després, li tocà el torn a la geganta Brunilda, rossa i alemanya, com el seu nom indicava. Tenia dos metres quaranta d'alçada.

Més endavant, un xicotàs de Magallón. Es deia Domènec Torres, tenia vint-i-quatre anys i pesava 235 quilos.

Finalment, encara una altra geganta. Aquesta vegada, anglesa: Miss Emma. Cinquanta-quatre anys. Dos metres trenta.

Aquests fenòmens no sortien prou a compte. «Menjaven» — explica Quevedo — com uns desesperats.

Calia cercar quelcom més interessant.

Quevedo descobrí i presentà aleshores els *dos novios fin de siglo*. Ella era la marquesa austríaca Agnès — això de marquesa, creieu-vos-ho! —. Tenia cinquanta-dos anys i no passava d'uns tres pams i mig d'alçada. Ell era el mexicà Rosis, divuit anys, dos metres vint-i-tres. Quevedo els ensenyava vestits de núvi, naturalment. Ella, amb vestit blanc de gasa i la flor de taronger, i ell amb jaquet negre i barret de copa.

En la llista de fenòmens explotats per Quevedo, mereix ésser esmentada d'una manera especial la *india salvaje*. Quevedo la portava pel món lligada amb una cadena pel nas. Ella només cridava «Arriata» i quan veia una criatura de bolquers els ulls se n'hi anaven.

Les mares estaven esgarriades.

«D'on la vau treure aquesta dona, Quevedo?» — li vaig preguntar un dia.

«D'on?» D'una caseta del carrer de l'Est. Era una pobra negra de la Martinica que un poca-vergonya de Marsella havia deixat abandonada ací.

Quevedo, doncs, igual que Barnum, també ofereia fenòmens trucats, fenòmens que no eren tals fenòmens.

Tot i així, es féu més savi que ric.

Quan va guanyar diners llargs fou en explotar les puces ensinistrades.

«Era el deliri!» — recorda.

A la nostra ciutat, al lloc on hi ha actualment el Poliorama, va recaptar més de vint-mil duros en una curta temporada.

La companyia es componia de 300 artistes.

Estaven, segons els programes, *instruidas a la alta escuela* i anaven *espléndidamente vestidas*.

Hi havia clowns, ballarines, saltadors, etcètera.

La representació durava mitja hora i cada representació constava de quatre parts.

Quevedo es feia dir Quevedini. Portava una perilla romàntica i un llarg bigotí. Vestia de frac. Sobre el frac, vuit o deu medalles. El cabell, millor dit: la melena, amb tirabuixons.

Primera part: Començava amb uns carrets daurats arrossegats per vuit puces. Això es titulava: *Equipajes del país del oro*.

En aquesta part sortien els clowns Tom i Nipp, que eren dues puces tontes. Simulaven un duel. També hi sortien les divuit puces àrabs, que eren escollides entre les millors saltadores de la *troupe*. I la senyora Flàvia, que passava la maroma.

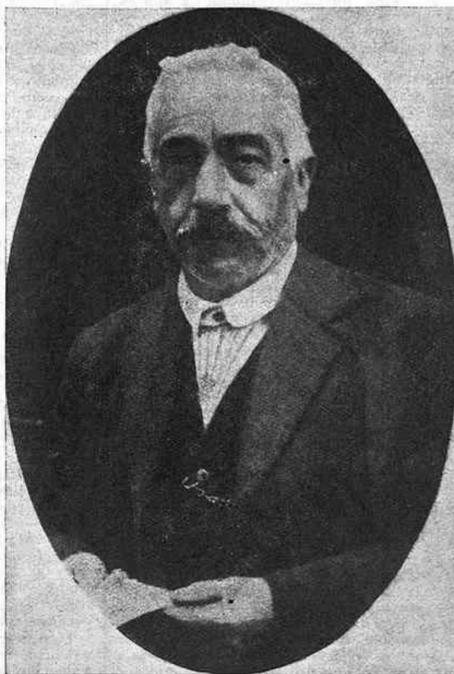
De la segona part, el quadro més sobresortint es titulava: *Pobres esclavos*. Consistia en una renglera de puces amb unes cadenes al coll, que no es podien ni moure.

Era un quadro que, segons recorda Quevedo, inspirava al públic molta compassió.

En aquesta part treballava també la quadrilla italiana dels germans Polexine, balladors de tarantelles. A més, la senyora Loppa treballava al trapezi i el senyor Filie saltava amb crossets.

Entre parèntesi:

Totes les artistes, com veieu, estaven batejades, amb nom de senyor o senyora, i nacionalitzades a diversos països.

Quevedo en l'actualitat

Totes, però, eren femelles, car sembla que les puces mascles s'enamoren fàcilment i no són aptes per a res.

La majoria procedien de la barriada de Sans. Alguna entre les més notables, havia estat enviada directament del Marroc. Assaguen els entesos que una puça del Marroc arriba a saltar 200 vegades la seva alçada, quan el normal és 140 vegades.

Tornem a la representació.

La segona part acabava amb una gran cavalcada i la tercera s'iniciava amb una carrera en la qual es disputava el premi Canadà. Seguien uns acrobates *parisenses*; després, el *combate de la vanguardia de Pirof*, entre serbios i búlgars, i per fi, *Madame Pepita*, amb les seves produccions *pegligrosas del salto del círculo*.

Per què el qualificàveu de perillós, aquest salt? — vaig preguntar a Quevedo.

«Perquè en alguna ocasió arribava Madame Pepita a saltar damunt el públic.»

Quevedo, si bé ensenyava l'espectacle a *ojo desnudo*, no l'havia assegurat encara — com féu l'any 1929, a l'Exposició, una senyora — *contra una imposable deserción*.

Per cert que, a propòsit d'aquest salt perillós, Quevedo explica una anècdota.

A Saragossa, un dia, Mme. Pepita, en fer el seu sensacional exercici, anà a caure a l'escot d'una espectadora.

«Reina Santíssima!» — féu aquesta.

Cercà amb els dits i

«Teniu — digué a Quevedo.

«Perdoni, senyora, aquesta no és Madame Pepita — hagué de replicar Quevedo, sentint-ho molt.»

Aquesta anècdota em recorda una del famós dressador de puces francès Obicini.

Treballant davant el rei Luís-Felip, una artista va saltar sobre el duc d'Anjou.

El vespre, Obicini la va rebre dintre un sobre.

En una nota es llegia: «Ja ha sopat.»

La quarta part del programa que presentava Quevedini consistia en l'explicació de la manera de caçar puces i d'educar-les, ensenyar-les i alimentar-les.

Això darrer era el més fàcil.

«Mireu: us les poseu al braç i ja n'hi ha prou» — explicava Quevedo.

«Cada dia?»

«Tant com cada dia, no. Les puces s'han de saber fer creure per fam. Tingueu present que totes les bèsties ensinistrades treballen o bé per por, o bé per fam, o bé per costum. Ja comprendeu que ni per por ni per costum farien gaire gran cosa, les puces. Cal apellar a la fam.»

Quevedo els enyora, encara, aquells temps...

Voldria tornar a muntar una barraca.

«Ajudeu-me — em demana cada vegada que el veig —. Farem un afer magnífic. Penso-vos-hi bé. Al districte sisè, eh? Això de les puces no és cosa de pobres.»

JOAN TOMAS

El Quixot i la novel·la postclàssica

(Ve de la pàgina 1)

L'alexandri Aquilles Taci narra en la *Història de Leucipa i de Clitofont*, amb tot detall, com els bandolers egipcis del pantà executen la protagonista d'una manera horrenda, davant el seu amant que està separat d'ella per una fossa profunda i que decideix matar-se en el túmul mortuori de la seva amada. Però en aquest mateix instant apareixen corrent uns companys als quals creia ja igualment morts i treuen la sacrificada fresca i sana de la seva tomba. Explicuen després a Clitofont que ells foren també captivats pels búccols, dels quals aconseguiren obtenir l'encàrrec de l'execució de la xicota, i amb l'ajuda d'un punyal de teatre que entra en el seu propi mànec, i gràcies a uns budells plens de sang, realitzaren només aparentment la macabra obra... M'estic equivocant jo, o aquest fantàstic engany és imitat en el *Don Quixot*?

El segon cas recorda el propi Apulei. Em refereixo a l'aventura del bram, que es troba en els capítols XXV i XXVII de la mateixa segona part. Dos regidors d'un poble van a la muntanya on sospiten que s'ha amagat el ruc d'un d'ells, i com que no arriben a ensopegar-hi, decideixen atreure'l imitant els brams, art en el qual tots dos regidors són uns incomparables mestres. Posats cada un en una part de la muntanya, bramen alternativament, i llurs brams imiten tan perfectament el bram de l'ase, que cada un dels dos regidors creu que és de debò l'ase que brama quan sent el seu company. En veure que no és així, s'omplen de compliment per llur gran habilitat i si el veritable ruc no se'l apropa és només perquè es trobava en el més amagat del bosc menjat pels llops. Allí es troben, i han de tornar al poble, desconsolats i roncs. Es propaga pels llocs circumvicins la història fins al punt que la gent dels altres pobles, en veure algun del poble dels regidors, es posen a imitar el bram dels rucs. D'això deriven acarnissades baralles i fins veritables guerrilles entre els del poble del bram i la gent dels altres pobles, i fou precisament en preparar-se una d'aquestes quan es troben amb els primers Don Quixot i Sancho Panza. Tal com sol ocórrer en casos semblants, els habitants del poble del bram havien fet de la mota un honor, i sortien amb unes quantes banderes, en una de les quals hi havia pintat un ase com si estigués bramant. Anaven armats amb llances, ballestes, alabardes i piques, alguns arcabussos i moltes rodelles per a lluitar batalla. Don Quixot s'interposa enmig del camí i els pronuncia un gran discurs en el qual, en nom de la raó, els invita a desistir de llurs propòsits i a no deixar que es vessi sang per semblants criaturades. Sembla ja que Don Quixot va a convèncer els seus oients quan Sancho ho esguerra tot amb la seva desventurada intervenció, dient no solament que és una ximpleria posar-se a córrer només per sentir un bram, sinó afegint a més a més que ell mateix havia sabut imitar tan bé l'ase, en la seva joventut, que tots els ases del seu poble li responien, i per a demostrar que aquesta habilitat, igual que la natió, no podia oblidar-se un cop apresca, comença a bramar, posent-se la mà al nas, tan fort que totes les valls properes retrunyien, per a desgràcia de Sancho. I és que els del poble, creient que es burlava d'ells, li administraren tan fenomenal pallissa i es mostraren tan amenaçadors, que el mateix Don Quixot es va veure obligat a buscar en les cames de Rocinante la seva salvació, contra el que era el seu costum. Sancho, a qui han posat sobre el seu ruc, a penes tornat en si, el segueix en estat lamentable. Cal afegir, a més a més, que els de l'esquadró, després d'haver esperat en va l'enemic durant tota la nit, tornen al seu poble. I l'erudit autor afegeix que si ells sapiguessin el costum antic dels grecs, al·legarien en aquell lloc i seti un trofeu».

Quina història més curiosa! Té un cert caràcter evocador, al·lusiú i crec que en aquest punt no m'equivoco. L'ase exerceix un paper especial en la ideologia religiosa grecoromana. És l'animal preferit de Set, dit Tifó pels grecs, el mal germà d'Osiris, el roig de mal pel, i l'odi mitològic envers ell ha perdurat fins durant l'Edat mitjana, en què els comentaristes rabínic de la Bíblia anomenen Esau, el germà roig de pel de Jacob, «ase salvatge». La idea de la pallissa era íntimament i sagradament lligada amb aquest ésser misteriós i fallit. El modisme «pegar al ruc» té un colorit litúrgic. Ramats sencers de rucs foren expulsats de la ciutat entre cerimònies i garrotades. Existia també el costum piadós d'estimbar l'animal tifònic des de dalt d'una muntanya — la mateixa manera de morir de la qual a dures penes es salva el Luci d'Apulei, metamorfosant en ase: els bandolers l'amenacen amb *katakremnecesthay* (atirar-lo d'una roca al precipici). Li administraren, a més a més, una pallissa pels seus brams, com a Sancho Panza, mentre està en la pell de l'ase. Si volem contar tots els casos, arribem a la xifra de catorze. Afegeixo a més a més que als habitants de determinats llocs, segons Plutarc, les veus dels ases eren tan odioses que adhuc prohibien l'ús de trompetes que sonessin de manera anàloga. «Els pobles del *Quixot* no serien una reminiscència d'aquestes susceptibles poblacions?»

Es una sensació força peculiar aquesta de trobar una herència tan protomitològica en el novel·lista espanyol del Renaixement, encara que en forma innocentment atenuada. L'ha tret d'un coneixement directe de l'antiga literatura novel·lesca? Havien arribat al seu coneixement, tal volta, a través d'Itàlia i Boccaccio? Incumbeix als erudits d'aclarir-ho.

THOMAS MANN

(Copyright by S. Fischer Verlag, Berlin, i «Europa». — Reproducció prohibida.)

PHILIPS

COMPTAT
LLARGS
TERMINIS

RADIO UNIVERSITAT
Rda. UNIVERSITAT, 1 - T. 23132
Suc. PASSEIG DEL TRIOMF, 70

PER A FOTOGRAVATS, LA CASA

ANTONI MARTI

Màxima rapidesa □ Màxima qualitat

AVINYÓ, 19, pral. : Telèfon 17047 : BARCELONA

LE ALLETRE

Entre poc i massa Els primers periòdics valencians

Si la idea de la mort del cos repugna a al nostre instint, molt més hi repugna a la idea de la mort de l'esperit. Els materialistes que neguen la vida futura, i la qual l'esperit viurà després de l'existència en el cos, reconeixen que a desgrat del que ells creuen que és la veritat, l'instint ens revela contra l'opinió d'aquella esc. La mort, en trancant de l'esperit. A la mort del cos, ens hi tenim d'acostumar i us pl. a o per força, perquè sabem per l'experiència aliena i diària que el seu fi és segur. Però la idea de la mort de l'esperit no la podem assimilar així com així, perquè encara que el veiem desaparèixer per sempre el dia de la mort del cos, no sabem si desapareix efectivament en la realitat tal com desapareix en l'aparença, i sempre ens queda la fe i l'esperança que aparegui en més altes realitats.

La concepció efímera de l'home troba el seu pol oposat en la concepció de la vida eterna. Són els dos pols de la vida que podem començar amb el nostre esperit. O tot o res. És l'etern afany totorrelista de la vida. Encara que la concepció de la vida eterna s'escapa de la nostra capacitat de comprensió, l'admetem instintivament o per una deducció del que podem conèixer i estudiar de la realitat que ens volta, a desgrat que hom té de confessar sincerament que no solament costa molt de concebre, sinó que, parlant amb tota franquesa, no deixa de semblar, davant de l'examen imparcial, una concepció excessiva. Entre poc i massa. Anem a pams i no perdem la serenitat.

Que el nostre esperit mori amb el cos, és desconcertant i excessiu, però que tingui de viure eternament, hem de confessar que també ho és. Una cosa és que un ésser com el nostre, dotat de tantes i tan meravelloses facultats de coneixement, sensibilitat i voluntat, desaparegui per sempre, com si no fos res i totes aquestes facultats fossin pólvora en salves, i una altra cosa és que no desaparegui mai més i existeixi eternament, per omnia saecula saeculorum, com si fos la divinitat en persona.

Hem de reconèixer honradament que si la mort en aquesta vida és un vestit que ens ve estret, l'eternitat és un vestit que ens ve massa ample. El difunt era més gran. Ni tant ni tan poc. Encara que no som sàstres, potser li podríem trobar un vestit a mida. No necessitem el basar de robes fetes.

Nosaltres, que en la nostra ja famosa Hiparxiologia, famosa perquè si no en parlen els altres, ja ens cuidem de parlar-nos nosaltres (1), expliquem l'origen i la causa de la fe i la creença en una altra vida després d'aquesta, i fundant-nos en fets d'observació i d'experiència creiem deixar plenament demostrada l'existència de l'esperit en aquesta vida i en la que li espera quan estigui absolutament separat de la matèria, com a coronació de l'escala de la vida, tan ben graonada al davant dels nostres ulls que sembla cerc el que no hi veu la indicació del camí cap a l'infinit i a l'eternitat, som els primers de trobar excessiva la idea de la vida eterna, que ens guardarem prou de negar. Veiem i sentim que estem projectats cap a l'infinit i cap a l'eternitat, com diem, però falta saber fins a quin punt i fins a quina hora.

Admetem i pretenem demostrar la vida futura, però francament, sense negar, repetim-ho, que sigui eterna, tampoc no ens atreviríem a afirmar-ho així com així.

Convençuts de la vida que ens espera després d'aquesta, on cada dia i a cada moment podem sentir i fins contemplar i estudiar els esforços que la matèria fa per tal de separar-nos d'ella mateixa i portar-nos a ésser esperits purs, que equival a dir àngels, no cal que diguem que entre la mort de l'esperit amb el cos o el smorta la cuca, mort el veru dels materialistes, i la vida eterna, ens decantem decididament per la vida eterna. Ditem més, mai no ens atrevim a negar-la en absolut, a part que val més pecar per massa que per poc, però no deixem de reconèixer la desproporció evident i l'enormitat monstruosa que significa la idea de viure per in aeternum. Per elevat que sigui el concepte que els homes tinguem de nosaltres mateixos, considerant-los de naturals eterna sobrepassa totes les pretensions concebibles. No ens sembla que hi hagi motiu, donades les condicions que sense orgull podem i ens hem de reconèixer, per morir amb el cos; però examinant-nos imparcialment, tampoc no ens sembla que hi hagi motius per viure eternament. El nostre esperit, per les seves condicions especials, no mereix estar condemnat a mort el dia de la mort del cos, però tampoc no tenim la pretensió, ridícula i ambiciosa sense límits, de creure que mereix l'eternitat. Partim la diferència. Convinguem que el nostre esperit mereix de sobres una altra vida després d'aquesta, però convinguem també, posant-nos la mà al pit, que demanar l'eternitat és equiparar-se a la divinitat, com diem, encara que nosaltres davant de la ciència no tenim gaires escrúpols i si calgués equiparar l'home amb la divinitat, no ens hi pensariem gaire, perquè gràcies a Déu no ens fa por res, ni la mateixa divinitat.

No podem dir, com diem, si la vida futura serà eterna com la d'un déu al cel, o efímera com la d'un home a la terra. Sabem que després d'aquesta vida n'hi ha una altra i no sabem res més. Ni sabem com serà. Només quan hi serem sabrem de què es tracta.

Els nostres estudis ens demostren l'existència d'una altra vida, però només ens diuen que serà completament diferent d'aquesta, sense dir com serà en propietat.

Alguna vegada, meditant damunt d'aquest tema, el més interessant que pot omplir la meditació humana, hem arribat a pensar que respecte d'aquesta qüestió que va de l'efímer a l'etern i del res al tot, podríem dir ni la teva ni la meua. Que l'esperit viurà sempre, aviat és dit; però aturant-nos a pensar en aquesta eternitat, acabem per veure que passa de mida. Ni la mort amb el cos, ni la vida eterna. Existeix o pot existir un terme mitjà, conciliador d'aquests dos extrems. Podria molt bé ésser que en la vida futura existeixi també la mort. Cap en el possible que l'esperit pur, separat de la matèria, vivint en l'estat angèlic, mori de mort natural com mor el cos en aquest món, quan no té cap desgràcia. Es més, podria ésser que allí, en aquelles regions supremes de la realitat, quan hom ha arribat a la plenitud de l'ésser, la mort aparegui com la solució més natural i fins com una aspiració sublim i definitiva. Si en aquesta vida mortal, on ens consta, per experiència pròpia i aliena, que no podem arribar a la plenitud de l'ésser, és molt natural i lògic que la mort ens horritz i ens repugni i se'ns presenti com la violació de totes les lleis concebibles, humanes i divines; en l'altra vida, en canvi, on el nostre esperit assolirà segurament la tan desitjada plenitud de l'ésser, la mort potser se li presentarà com l'ideal final de la vida i la coronació de l'existència passada. Si la vida actual no ens deixa comprendre la mort, potser la vida futura ens l'explicarà com la cosa més clara i més natural d'aquest món i de l'altre.

Acontentem-nos de moment amb saber que existeix una altra vida després d'aquesta i admetem la possibilitat que en la vida futura, la vida eterna ens aparegui com una visió pròpia de la vida mortal, que reaccionem contra la idea de morir amb el cos i ésser enterrada amb ell, només concepció la mort en aquest món i no la pot concebre en l'altre.

Entre la solució de la mort corporal i l'existència espiritual eterna, hi ha l'espai i el temps suficients per donar cabuda a la solució conciliadora, intermèdia, modesta, però raonable, que tenim el plaer d'oferir a l'amable consideració dels nostres lectors, com una qüestió prèvia, sense que per cap concepte pretinguem negar la possibilitat efectiva de la vida eterna que tots esperem i per a tots desitgem.

FRANCESC PUJOLS

(1) Vegi's: Josep Pla, El sistema de Francesc Pujols. Manual d'Hiparxiologia.

Aquella mena de literatura popular que inicia Carlos Ros es reviví a finals del segle XVIII i començós del XIX per l'aportació de dos col·legiers nous, dels quals anem a parlar breument, veritables creadors dels periòdics valencians.

Es el primer d'aquests Manuel Civera —el Semolero o Fideuero—, amo d'una fabrica de fideus que tenia sortint del Trenc del Mercat en la Ciutat de València i que dedicava les estones d'espai que les ocupacions del negoci li deixaven, a escriure les seves famoses Converses entre Saro Perrenque (Saro, sinopat de Baltasar, és un llaurador de Godella que disbarata) i el Doctor Cudol, que el corregeix i aconsella en tot.

Civera finà en 1822. Fàcil poeta, dedicà la seva obra—diguem-ne obra—literària—diguem-ne literària—a combatre els francesos, com, per exemple, en aquesta dècima escrita a la vinguda a València dels soldats de Napoleó:

Cànem, cànem al traydor,
cànem, cànem al cobart;
canó y plom a Malapart,
y aquell que li tinga por;
foch y sanch sense temor,
cànem y plom sense tasa
al qu'en francesos se fasa;
cànem a tot godoiste,
canó y plom al egoiste
y a tota la mala rasa.

En 1809 publica per primera vegada: Conversació que tingueren Saro Perrenque, carreter de Godella y el Doctor Cudol, Abogad de València, en la plaça de la Seu, davant la estatua de Nostre Rey Fernando septim, que Deu guarde, colocada en 23 de Març del any 1809.

Aquestes Conversacions — primer intent de periòdic valencià—tingueren tres èpoques polítiques, la primera patriòtica, la segona constitucional i la tercera absolutista.

En 1913 en dona a llum tres més: Conversació que tingueren Saro Perrenque, carreter de Godella y el Doctor Don Bonifacio Cudol, Abogad de València, en lo mes de Agost del Any 1813, després de la anada del Exèrcit francès del Mariscal Suchet.

I en 1820 en publica deu, també en vers valencià, amb ortografia pròpia i original, valencianitzant paraules castellanes o bé castellanyant-ne de valencianes. Vejam de què tracten:

Primera conversació entre Saro Perrenque, carreter de Godella y el Doctor Cudol, abogad de València, sobre haver churad el Rey la Constitució. A la fi: València. Imprenta de Brusolas. Año 1820.

Tenia quatre pàgines en quart a dues columnes. De la segona conversa fins a la vuitena, doble número de pàgines, sense indicació de matèria en el títol:

Nova conversació que següent els seus discursos patriòtics tingueren Saro Perrenque, carreter de Godella y el Doctor Cudol, abogad de València. I a la fi: «Adverten-

acompanyada de la prudència del que les llixa disimularà tots els defectes.

«Advertencia: En lo que va dit en este Prolec, no pretenc oposarme a les sabies ordens de la Superioritat, que mana es fasa la instrucció publica en llengua castellana.» Com es pot veure, aquest proleg és tot un testament literàrio-polític, és el retrat perfecte d'una època, l'ideari d'un valencià d'aquells del regionalismo bien entendido, que es plany que el poble no sàpiga llegir ni escriure en la seva llengua, però que admet i troba bé que a l'escola es faci tot en llengua forastera, que el preocupen força els misteris de la nostra Relichó i no té tan sols un record per a les grans figures literàries valencianes.

Quina diferència més gran entre aquest proleg i la lletra del frare Lluís Galiana a Carles Ros (1) en la qual tot és afany per a retornar als nostres clàssics a fi de polir el llenguatge!

Vicenç Clèrigues, que usava per pseudònim El Bolonio, fou un valencià dels clàssics, ja que a part d'una vida accidentada per qüestions polítiques que el portaren a fer de tot per a poder viure, era un fàcil i festiu poeta, que no hi hagué en el seu temps festa de carrer, barrialla, falles de Sant Josep, funció de Sant Vicenç o simple bromo on no sortís la seva veu o la seva ploma pel mig.

En tots els llocs es trobava, al passeig, al teatre, al cafè o en reunions, i allí i fora d'allí semblava la conversa amb el seu enginy curull d'acudits, dites, ocurrencies, xistos, burles, contes, històries i zafaderies amb un to festiu, picant, satíric i sorneguer. Es clar que aquest caràcter destarifat li valgué força persecucions i disgustos.

Seus són els millicers sense títol que es varen representar en l'altal del carrer del Mar, l'any 1832, l'escena representada l'any 1845 en el mateix lloc i titulada Fruyts de les missions de Sant Vicenç Ferrer, el mateix que els versos en català i castellà que en el dit any, com era costum, es collocaren en les immediacions de l'altal. Un d'ells fou aquesta dècima:

El que ignore el valencià
calle el pico, si pot ser,
y no es figne a bagiller,
si parlem o en cristià;
que esta gerga al sa y al pla
té mes gracies estampades
que quantes ni haurá inventades
per andaluços, murcians,
manjegos, ni castellans,
tres mil millons de vegades.

Però la fama a Clèrigues li ve de La Ronda del Butoni, periòdic liberal que publicà a València en 1820. Tot ell era una burla de la ronda que el general Javier Elfo va posar a València en 1814, i que es deia Patruña de la Capa, per a perseguir els lladregots i els fixats de constitucionals, que eren detinguts i dipositats al palau del marquès de Dos Aguas. Aquests versos són un reflex d'aquella seva campanya:

«El Diario de Valencian»
anava cridant un cego;
y te repetía luego:
Aquí verán la sentencia
que manda dar su esclerancia
com lo que han de castigar.
Nos dicen que por robar,
alguns d'ells no dic que no
mes per la constitució
mols l'han vingut a pagar.

Clèrigues fou un dels que també estigué dipositat com a sospitosos constitucional, i en proclamar-se la Constitució i tornar la llibertat d'impremta, publicà aquest intent de periòdic desfogant-se tant com pogué i del qual tal volta sortí un sol número, imprès a can Ferrer de Orga.

Aquestes dues fulles: les Conversacions de Civera i La Ronda de Clèrigues, són els dos primers intents periòdics que precedeixen la florida d'El Mole, del qual ja hem parlat ací mateix (2).

ENRIC SOLER GODES

(1) Vegi's MIRADOR, núm. 305.
(2) Vegi's MIRADOR, núm. 310. Així mateix, poden consultar-se els núms. 293, 297 i 315.

Un gran èxit de crítica i de venda

«Al costat d'una vasta documentació, una fina ironia, un estil d'imatges brillants que molt sovint aturen la marxa de la narració, Van Loon s'ha proposat, tot simplement, que l'estudi de la geografia, fins ara d'una aridesa remarcable, esdevingués lleuger, animat, interessant.»

Ferni Vergés, en *Mirador*

«Van Loon ha escrit indubtablement la millor geografia gràfica del nostre temps. Un llibre que mereix el renom mundial que ha aconseguit.»

Màrius Verdagué, en *La Vanguardia* de Barcelona

«El llibre de Van Loon gairebé és humorístic. Amb tanta burla i tanta falta de prejudicis no han estat mai narrades les nostres experiències geogràfiques. En el col·legi, Geografia fou una assignatura abstracta, polsosa, artificial; aquí es gairebé l'argument d'una novel·la. Malgrat tota jocositat i tot joc satíric, l'obra és saturada de greu erudició. Encant especial respiren els múltiples mapes, tots ells dibuixats per l'autor amb el mateix atreviment burlesc.»

Màxim Josep Kahn

Contitueix un encert l'oferir al públic estudiós espanyol aquesta interessantíssima obra. Per al magisteri primari, és una veritable treballa aquest mètode d'instruir delectant que empra el seu genial autor.»

Butlletí de l'Associació de Mestres de les Escoles Nacionals de Madrid

Èxit enorme als EE. UU., Alemanya i Anglaterra

CAPÍTOLS DE L'OBRA. Nuestro planeta: sus modos, usos y costumbres. — Mapas: Capitulo muy breve en que se trata de un tema extenso y fascinador y se hacen algunas observaciones sobre la lentitud con que la gente ha aprendido a encontrar su camino en el planeta que habitamos. — Las estaciones y su razón de ser. — En el que se trata de los pedruzcos de tierra que existen en nuestro planeta y por qué unos se denominan continentes y otros no. — Del descubrimiento de Europa y de la muerte de la gente que habitaba este continente. — Grecia, el promotorio roqueño del Mediterráneo oriental que sirve como enlace entre la vieja Asia y la Europa nueva. — Italia, que a causa de su posición geográfica puede jugar indistintamente el papel de potencia terrestre o de potencia naval, según le convenga. — España, donde chocan Europa y África. — Francia, el país que tiene cuanto necesita. — Bélgica, la nación creada por los tratados. — Luxemburgo, curiosidad histórica. — Suiza, país de altas montañas, de excelentes escuelas y de un pueblo unificado que habla cuatro idiomas diferentes. — Alemania, la nación que se fundó demasiado tarde. — Austria, lo que queda de un imperio. — Dinamarca, lección viviente en que se demuestra que un país pequeño puede gozar de ciertas ventajas sobre los grandes. — Islandia, un interesante laboratorio político en el Océano Glacial Ártico. — La península escandinava, territorio que ocupan los reinos de Suecia y Noruega. — Holanda, el pantano de las orillas del Mar del Norte que llegó a ser un imperio. — La Gran Bretaña, isla de la costa holandesa que asegura la felicidad de una cuarta parte de la raza humana. — Rusia, el país cuya posición geográfica hace dudar si pertenece a Europa o forma parte de Asia. — Polonia, la comarca que siempre sufrió los inconvenientes de ser un punto internacional y que ahora poco a poco. — Checoslovaquia, un producto del Tratado de Versalles. — Sudetavia, otro producto del Tratado de Versalles. — Bulgaria, el más firme de los estados balcánicos, cuyo rey se equivocó de caballo durante la Gran Guerra y ahora sufre los consecuencias. — Hungría o lo que queda de ella. — Finlandia, otro ejemplo de lo que el trabajo rudo y la inteligencia pueden llevar a cabo contra los elementos hostiles. — El descubrimiento de Asia. — Lo que Asia significa para el resto del mundo. — Las montañas centrales asiáticas. — Arabia des o no parte de Asia? — La India, donde el hombre y la naturaleza se afanan en la producción en masa. — Burmah, Siam, Annam y Malaca, países que ocupan la otra gran península meridional asiática. — La República de China, la mayor península del Asia oriental. — Corea, Mongolia y Manchukuo, al que muchos continúan llamando «Manchuria». — El imperio japonés. — Las Filipinas, antigua dependencia administrativa de Méjico. — Las Indias Orientales holandesas. — Australia, la hijastra de la Naturaleza. — Nueva Zelanda. — Las islas del Pacífico, donde la gente no puede moverse, pero vive lo mismo que si pudiera. — África, el continente de las contradicciones y de los contrastes. — América, la más afortunada de todas. — Un Mundo nuevo.

BUTLLETÍ DE COMPRA A TERMINIS

Jo, el sotà signat, declaro comprar a don Lluís Miracle, editor, un exemplar de l'obra EL MUNDO EN QUE VIVIMOS, l'import de la qual pessenets 23, pagaré en terminis mensuals de 5 pessenets, excepció feta del primer, al lliurament de l'obra, que serà de 8 pessenets.

Nom i cognoms _____
Edat _____ anys. Profesió _____
Adreça de l'empleu _____
Domicili _____
Localitat _____
Signatura _____

AL COMPTAT, 20 P.ES.

LLUIS MIRACLE, editor - Aribau, 179 - Telèfon 70305 - BARCELONA

CAMISERIA ESPECIALISTA EXIT EN LA MIDA JAUME I, 11 Telèfon 11655

Acaba de publicar-se
EL SENYAL
POESIES
per TOMÀS GARCÉS
Preu: 5 pessenets
Administració i venda:
Llibreria Catalònia
3, Ronda de Sant Pere, 3

LES ARTS I ELS ARTISTES

Les exposicions Sis segles d'art italià al Petit Palais

L'escultura al Saló de Montjuïc

L'apartat d'escultura del Saló de Montjuïc d'enguany és una vasta realització del caire notabilíssim de l'art català, que expressa les seves millors condicions amb una aportació mai superada al nostre país.

Degut a aquest fet (hem de suposar que és precisament aquest), al Saló han succeït certes arbitrarietats pel que respecta a les adquisicions, que tot i ésser arbitrarietats ja gairebé tradicionals, no priven d'ésser assenyalades amb la insistència pròpia del cas.

Si és que les compres han d'efectuar-se premiant l'esforç i el mèrit artístic, aclarim tot seguit que només podem estar absolutament conformes amb la que ha recaigut en l'obra de Martí Llauredó. La resta d'adquisicions no respon determinantment a un criteri inflexible, i predispesa a creure que s'han tingut en compte una sèrie de factors que res no tenen a veure amb l'objecte primordial del concurs.

Això queda clarament demostrat amb l'omissió comesa en la personalitat de l'escultor Viladomat. Mesurant l'esforç, la garantia del nom i tots els altres elements influents i decisius en la tria, hom havia normalment d'esperar-ne aquell resultat que sembla renyit de soca a arrel amb el nostre escultor. Els desigis que novament han fet palpable la qüestió farien pensar que potser se'l situa premeditadament en una esfera que no pot admetre competències. Però és el cas que aquesta decisió, que aleshores hauria de fer-se extensiva a d'altres, Clarà per exemple, esdevé unilateral, ja que aquest darrer ha estat inclòs en la llista dels favors oficials, amb tota legitimitat, així sí.

La consumació del fet, per una part, i la fortlesa dels principis adquirits que posen en relleu els diversos jurats creats a aquest fi, per l'altra, fan que considerem suficient el que acabem de redactar. Segurament l'any que ve hi tornarem amb la mateixa fe i infirmitat.

Els anteriors mots són prou explícits en el que afecta a l'enjudiciament de les obres de Josep Viladomat. Tant la figura gran com el petit bronze són claríssimes peces de convicció del seu mestratge, que assoleix en plena joventut un punt eminentíssim en el qual participen els grans ressorts personals pels quals Viladomat passa a ocupar el lloc més il·lustre de l'escultura a Catalunya.

Hem dit que trobàvem un encert indiscutible l'atenció del jurat envers Llauredó. Efectivament, l'artista ha assolit plenament aquella situació que li auguràvem des de l'Exposició del Nu. Una carrera brillant que no ha menyspreat ocasió per a demostrar la concatenació de valors que sumava i el resum dels quals podria concloure's en el nu de noia que presideix idealment la seva col·laboració a l'escultura del Saló de Montjuïc.

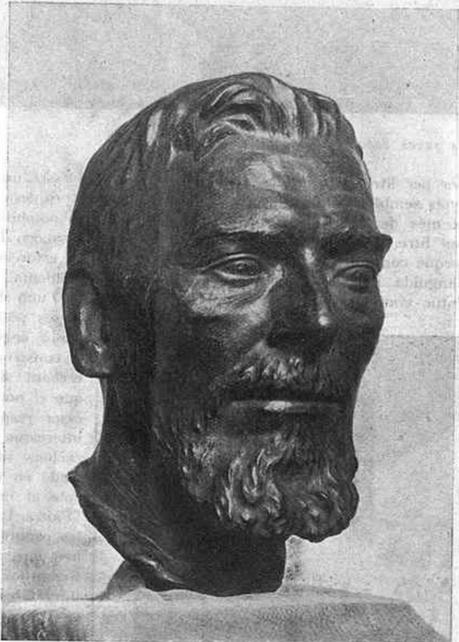
Un altre escultor que ha d'atraure els elogis per la seva ascendent posició i per la ininterrompuda superació a què es lliura és el jove Antoni-Ramon González. El retrat del mestre Llimona que ha exposat és una magnífica peça escultòrica que avala la confiança dipositada en ell. És llàstima que hagi limitat l'aportació a una única obra.

Enric Casanovas és el Premi Campeny 1935. Recordem que l'any passat escrivírem un article sobre la significació d'aquests premis, en el qual tractàvem d'investigar si l'alludida concessió representava un premi d'estímul o bé de consagració. Les coses, no prou aclarides, ens fan dir que sí el Campeny reposa en la segona accepció, ben concedit està. Altrament, no respondria exactament al valor de la col·laboració prestada

per l'escultor, que si bé ha presentat una obra estupenda, el cap de dona, no s'ha excedit extraordinàriament com el premi podria fer suposar.

Josep Clarà ha exposat dues obres perfectes. Tant en el retrat com en la figura de noia s'adverteixen les traces indelebles del seu saber i de la seva forta personalitat. És superior a l'any passat, en què obria el palmarès dels Campeny.

Pau Gargallo, per darrera vegada, forma en el catàleg. Les obres que s'han escollit

Antoni-Ramon González — Retrat de Josep Llimona

per a representar-lo pertanyen a la darrera exhibició que feu en vida i de les quals ens ocuparem aleshores.

De les tres escultures presentades per Enric Montjo ens decantem pel guix titulat *Nu de noia*. És una forma amb molta gràcia, sadollada de l'exquisidesa que és una de les millors virtuts escultòriques de l'artista.

Ernest Maragall exposa un relleu ple d'ambició que té el desavantatge de desproporcionar-se amb la idea d'extrema valentia de què l'ha investit l'autor. És, no obstant, remarcable.

De tres de les peces de Fenosa en retreiem un parell, la dona asseguda i el retrat de nen. La primera té la gràcia pròpia de l'escultor; la segona participa de bibelot i d'obra retratística.

L'única obra de Dunyac, globalment examinada, és bona, seguint el concepte que en l'austeritat artística s'ha bastit l'autor.

Granyer exposa un retrat, sense semblança positiva, però bonic d'execució. On l'artista assoleix el punt inimitable és en el relleu que titula *Routiers*, fidel reflex del camí per on ha de desenvolupar les seves condicions de gran col·laborador d'arts aplicades.

En aquest mateix sentit hem de vincular Miquel Paredes, ja que adiu en el que figura com a escultura pròpiament dita surt aquesta mateixa tendència personal a idealitzar decorativament.

Fora de catàleg, Enric Bassas exposa dues realitzacions que dintre la seva modestia encaixen perfectament en l'aire de transcendència del Saló.

Joaquim Ros i Eudald Serra, així mateix, tot i que el seu esforç no ha estat a l'alçada que era d'esperar, principalment en el primer, excel·leixen.

Carles Collet exposa tres retrats excel·lents. Apartat de la seva manera típica de manifestar-se, Collet ha reeixit igualment a fer-se remarcar.

En darrer terme, Arcadi Bussot, Antoni Casamor i Josep M. Freixa presenten un conjunt d'escultures sincerament bones, que constitueix la rearguarda d'aquesta brillant realitat que ha estat l'escultura del Saló de Montjuïc d'enguany, tota una fita en la recuperació artística catalana.

ENRIC F. GUAL

Sis segles d'art italià... I quins segles, Senyor! De Cimabue i Giotto fins a Tiepolo, tal com sona. El bo i millor dels museus i col·leccions particulars de tota Itàlia, França i altres països aplegat sota la carnicioneria arquitectònica del Petit Palais en una forma no tan brillant i esbarjosa com convindria, per mor de les deficiències inarranjables de l'edifici.

Planyem sincerament els cronistes d'art que, per imposicions de l'ofici, han hagut d'investir coratjosament la terrible aventura d'omplir una fulla impresa amb una recensió més o menys afortunada d'aquesta gegantina manifestació artística. Nosaltres no sabríem d'on hebre aquell coratge. I com que, per principi, som partidaris del joc net, des d'ara confessem lleialment el truc d'eludir de biaix aquesta empresa aclaparant acollint-nos al soplugi d'unes notes marginals.

Els artistes i amateurs d'art que visitin el Petit Palais hauran estat d'enhorabona. Però enhorabona per taules; cal no fer-se il·lusions. Estrictament, la festa no s'ha fet pas per ells, com, a primera vista, podria creure algun esperit candorós. La nostra època no està per brocs i se les pensa totes. Abans que res, l'exposició representa, ni més ni menys, un gran cartell de política internacional segellant ostensiblement la indestructible amistat franco-italiana. Ara com ara, s'entén.

La primera impressió és desesperant. D'un cop d'ull, compreneu tot seguit que us caldrien uns quants mesos per a assaborir i per a digerir com cal aquell verger de meravelles. Giotto, Duccio, Simone Martini, Fra Angèlic, Massaccio, Andrea del Castagno, Pisanello, Paolo Uccello, Filippo Lippi, Botticelli, Verrocchio, Piero della Francesca, Pollaiuolo, Signorelli, Mantegna, Antonello de Messina, Carpaccio, Bellini, Leonardo, Donatello, Miquel Angel, Rafael, Tizí, Giorgione, Veronès, Tintoretto, Correggio, Caravaggio, Carracci, Canaletto, Guardi, Tiepolo... pobres de nosaltres! Es com si, amb una fam de llop, us donessin permís per a seure mitja hora justa en una taula superfacida de menges celestials. El gourmet exulta, però el gourmet no pot estar-se de rondinar i fer el plorídic.

A l'interior del palau hi ha una escuridura profusa de guardies que no us treuen l'ull de sobre fins haver sortit. Per l'exterior van i vénen una cadena de gendarmes amb

Pollaiuolo — Retrat de dona (Milà) El riu Pücomayo

el fusell a l'espatlla coronat d'una baioneteta de cinc pans, amament i esmolada com si guardés el tresor dels Nibelungs.

L'èxit de públic obtingut per l'exposició és enorme. Tot i estar avessat al rendiment dels recursos de l'ofici, aquesta vegada París mateix s'ha quedat sorprès dels resultats del seu treball publicitari. Retornen les enyorades caravanes de turistes. I fins el més humil botigueter de Pontoise ha volgut anar a comprovar personalment si, en realitat, la Fornarina era tan maca com deien.

Els dies de festa, les sales s'omplen com un envelat. Els altres dies, a cada punt cal esperar torn per a contemplar les millors obres exposades sense la interposició d'un mur d'esquenes.

Quan hom reposa una estona, el lleure és divertidíssim si s'aplica a observar el públic bigarrat i heteroclit que pullula per les sales entre l'enrenou d'una babel lingüística on l'italià predomina tant o més que el francès. Hi figuren gairebé tots els tipus més característics i pintorescos de la fauna humana: el que només té ulls pel catàleg; el que troba que no n'hi ha per tant; el que s'engresca massa; el que va venut; el beocí irremissible; el setències; l'esnob; el badoc; el minuciós; l'ingenu; el que té por de fer el pagès i el que fa. Sense oblidar la greu patum profusament condecorada que ha entrat allí ja convençuda que els dos gegants més formidables que han vist la llum sobre la península italiana són Miquel Angel i Mussolini.

Molts dels tresors artístics exposats en el Petit Palais reveuen París com una vella coneixença. En efecte, respectant la tradició de rapacitat que il·lustra la història dels grans conquistadors, Napoleó els havia rampinyat sense miraments durant la campanya d'Itàlia (com n'havia rampinyat en totes les altres campanyes) i enviat com a trofeus de guerra a la capital francesa.

Els Borbons de la Restauració els feren passar novament els Alps, restituint-los als seus llocs d'origen. No era pas que llur cobdícia fos inferior a la del cèsar cors; però calia recalcar tot el que desautoritzés l'estat de coses precedent, a costa de qualsevol sacrifici. La política no té entranyes.

Per a enfocar tot l'abast de l'art clàssic d'Itàlia, manca un element natural de primer ordre, enemic natural del transport: la pintura mural. Sense els frescos de Pàdua, de Siena, de Parma, d'Arezzo i de Roma, Giotto, Duccio, Piero della Francesca, Correggio, Leonardo, Rafael i Miquel Angel quedarien sempre terriblement incomplets.

Aquesta falla insuperable adquireix proporcions extraordinàries en certs casos especials. Com el de Miquel Angel, tan avar de la pintura sobre tela o taula — només se n'hi coneixen tres — que ha de veure aquí el triomf del seu geni de pintor representat únicament per l'esclat isolat de *La Sagrada Família*. I el de Correggio, generalment massa flonjo i llepissós en la pintura a l'oli però totalment redimit per la decoració de la cúpula de la catedral de Parma que si un canonge espès pogués qualificar irreverentment d'estotof de granotes, Tiepolo el desqualificaria amb tota raó en assegurar als parmesans que aquell treball no podria pagar-se ni omplint la cúpula de peces d'or.

També manca un altre factor, imponderable: l'ambient. Tot i anar revestides d'un gran valor d'universalitat, hi ha coses que no espremen tot el seu gust sinó nedant en la pròpia salsa. Què voleu fer-hi?; aquest punt és insoluble. Una obra mestra creada arran de la Mediterrània, posem per cas, i transplantada a Oslo per a edificació d'escandinaus, guardará sempre un recó de misteri impenetrable.

Tiepolo representa l'última gran bandera desplegada sobre la fabulosa victòria artística italiana. I és, alhora, el més brillant dels tres fermalls que clouen la glòria de Venècia: presenciada i plasmada pel Tintoretto. En plena florida del barroquisme decadent que acabaria consumint l'Europa autocràtica, la magnífica i magnificadora república de l'Adriàtic encara mantenia prou forces per a rumbejar amb fills d'aquesta categoria: Casanova, Goldoni, Tiepolo.

Ens costa de creure que la insistent admiració que expressava aquell carregós de Ruskin per la delícia de delícies que són *Les Cortesanes* de Carpaccio pogués ésser autèntica i fonamentada. Ho devia sentir dir...

Hem tingut ocasió d'admirar tres pintures, propietat del senyor Cambó. El bell retrat d'home jove, de Botticelli — considerat un dia com l'autoretrat de Massaccio — ha atret l'atenció dels historiadors d'art i dels iniciats. Barcelona, doncs, ha pogut figurar dignament entre la colla de ciutats que fan presumir el seu nom per les pàgines del catàleg, gràcies a la rica col·lecció particular del nostre — meu — il·lustre amic.

Prenent peu d'aquest impressionant con-

junt artístic, han tornat a reviscolar-se les tradicionals picabaralles entre artistes pompiers i militants de l'art modern. Els uns esgrimeixen l'aureòla amb què l'actualitat circunda el prestigi dels que ells s'han apropiat com a patrons i assenyalen l'èxit de l'exposició com l'índex simptomàtic d'un pròxim retorn als cànons de l'escolàstica. Els altres parteixen dels mateixos models per a proclamar-se els únics i exclusius continuadors de la tradició, adaptada, és clar,

Botticelli — Cap de Venus (Florència, Galeria dels Oficis)

als temps actuals. I, en general, tots plejats no aconsegueixen sinó reforçar l'autoritat dels vells axiomes que denuncien com tothom presumeix precisament d'allò que menys té i que l'home sap extreure raons de tot arreu per a justificar les seves febleses.

Diabla, quina afició al nudisme, la d'aquests paganots del Renaixement! A cada pas, frescos i aromes de les més pures essències plàstiques cantant sobre un bé de Déu d'anques, de ventres, de cuixes i de manilles que enamoren. I el pitjor és que els més famosos d'entre aquests descarats interpetadors de nuditats humanes eren protegits de cardenals i de papes eminents. I que nombre d'aquests palpitants rosats, daurats o nacarats són cosins germans dels que figuren com a hostes titulars del Museu del Vaticà.

Pensant-ho bé, vetaquí un excel·lent ocasió perquè el severíssim senyor Rucabado cuités a dirigir a la Santa Seu una protesta respectuosa però enèrgica — seguint la fórmula consagrada.

Un dels exercicis més apassionants consisteix a aplicar-se a destriar concomitancies directes o indirectes entre les fases progressives de la independència que Giotto, seguit per les grans figures del *quattrocento*, establiren enfront de l'art caduc de Bizanci i les de la que preimpressionistes i impresionistes proclamaren per sobre les despulls d'una acadèmia agonitzant.

Un altre exercici deliciós, font de sabroses descobertes i de fines emocions inèdites, és el d'observar amb detenció les obres de gran prestigi universal després d'un previ esforç per a mirar-les amb ulls verges de tot el que heu après o opinat personalment sobre elles i, sobretot, per a eliminar sense pietat la terrible crosta opaca amb què les ha anades cobrint la rutina dels elogis encasellats i de l'admiració oficial.

Llavors us adoneu que la petulant frase d'André Derain: «Rafael, aquest gran incomprès» perd el seu aire de *boutade* per a adquirir la condició de veritat com una casa.

ALBERT JUNYENT

FITO
CAMISER ESPECIALISTA
EXIT EN LA MIDA
JAUME I, 11
Telèfon 14655

¡NERVIOSOS!
Prou de patir inútilment, gràcies a les acreditades **GRAGEES POTENCIALS DEL DR. SOIVRÉ** que combaten d'una manera còmoda, ràpida i eficaç la **Neurastènia**.

Impotència (en totes les seves manifestacions), mal de cap, cansament mental, pèrdua de memòria, vertigenes, fadiga corporal, tremolors, dispèpsia nerviosa, palpitations, histerisme i trastorns nerviosos en general de les dones i tots els trastorns orgànics que tinguin per causa o origen orgànicament nerviós.

Les **Gragees potencials del Dr. Solvré**, més que un medicament són un element essencial del cervell, moduli i tot el sistema nerviós, regenerant el vigor sexual propi de l'edat, conservant la salut i prolongant la vida; indicades especialment als esportistes, intel·lectuals, esportistes, homes de ciències, financers, artistes, comerciants, industrials, pensadors, etc. aconseguint sempre, amb les Gragees potencials del Dr. Solvré, tots els esforços o exercicis fàcilment i disposant l'organisme per reprendre'ls sovint i amb el màxim resultat, arribant a l'extrema vellesa i sense violentar l'organisme amb energies pròpies de la joventut.

Basta pendre un flascó per convèncer-se'n

Venda a 6'60 ptes. flascó, en totes les principals farmàcies d'Espanya, Portugal i Amèrica

NOTA.— Dirigir-se i trametre 0'25 ptes. en segells de correu per al franquigi a Oficines Laboratorio Sôlvé, carrer del Ter, 16, Barcelona, sobre gratis un llibre explicatiu sobre l'origen, desenvolupament i tractament d'aquests malalties

Societat Espanyola de Carbur Metàl·lics

Correu: Apartat 190
Teleg.: "Carburós"

BARCELONA
Mallorca, 232
Telèfon 73013

CARBUR DE CALCI; Fàbriques a Berga (Barcelona) i Corcubion (Corunya) :: OXIGEN 99 % DE PURESA, Fàbriques a Barcelona, València i Còrdova :: ACETILEN DISSOLT, Fàbriques a Barcelona, Madrid, València i Còrdova :: FERRO MANGANES i FERRO SILICI :: SOCARRIMAT i SECAT de fils i peces de seda, cotó i altres teixits :: CALEFACCIO INDUSTRIAL de laboratoris i domèstica :: GENERADORS, BU FADORS, MANOMETRES, materials d'aportació per la SOL-DADURA AUTOGENA

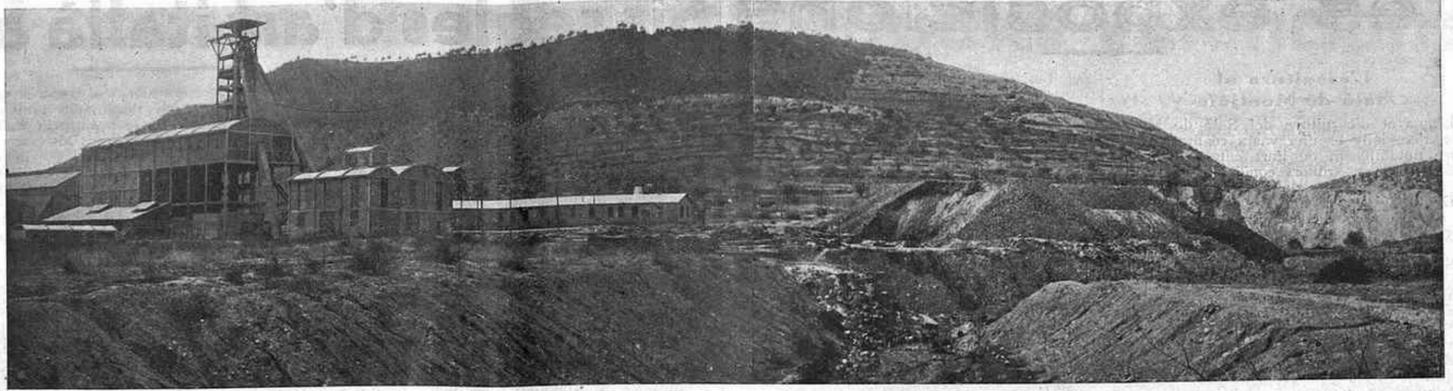
PRESSUPOSTOS, ESTUDIS, CONSULTES I ASSAIGS GRATIS

El problema de la salinitat de les aigües de Barcelona

S'ha fet reiteradament públic que les aigües que són subministrades a Barcelona per les Companyies, corren el risc de salar-se en un futur més o menys pròxim però segur, si el Govern no intervé; el perill de la sal amenaça a més a més diverses altres localitats i els camps de part de la província. En resum, sembla que més de 1.250.000 habitants es troben condemnats a haver de beure aigua una mica salada i que uns milers d'hectàrees de regadiu podran passar a erm en un futur la data del qual només les Autoritats poden determinar.

Aquest panorama bon xic apocalíptic valia la pena d'una informació, i amb un criteri purament objectiu hem procurat documentar-nos per a saber el que pugui haver-hi de veritat en tot això.

Barcelona, ciutats veïnes i altres localitats de la seva província tenen com principal origen de proveïment hídric les aigües subalvees dels rius Besòs i Llobregat; la major riquesa d'aquestes darreres fa que representin més del 70 per 100 del consum actual i semblen garantir, per llur abun-

Fàbrica de Potasses Ibèriques de Sallent i les seves escombreres (març de 1935)

posseeixen una puresa bacteriològica molt notable; les superficials, en canvi, són molt poc recomanables, perquè, a espalltes de la Llei, s'ha permès que diverses localitats i la totalitat de les indústries utilitzessin el llit del riu com evacuador de llurs residus i sobrants de tota mena.

Així estaven les coses, quan es descobriren, fa relativament pocs anys, els jaciments potàssics de Catalunya, radicats principalment en les proximitats dels rius Llobregat i Cardoner, afluent aquest del primer. La troballa motivà, naturalment, grans entusiasmes, però els màxims prestigis tècnics oficials, sabedors del que havia succeït a Alemanya, mostraren inquietud sobre el que ocorria quan s'explotés la potassa, ja que, si a Alemanya i amb rius de l'ordre del Rin, del Wesser o de l'Elba, el problema de l'evacuació de residus a les seves aigües havia motivat aferrissades lluites i donat lloc a una reglamentació enèrgica, a Catalunya, amb rius minúsculs, revestiria caràcters més aguts encara, i per això aquells tècnics aconsellaren a l'Administració que es condicionessin les extraccions potàssiques al previ establiment d'un canal collector que recollís tots els sobrants i els portés a mar.

El parer dels tècnics no fou escoltat; l'Administració, atenta només a la part jurídica del problema, es concretà a imposar a les Empreses explotadores de clorur potàssic, la prohibició que, per cap concepte, alteressin la composició química de l'aigua dels rius, però com que això equivalia a prohibir-los l'explotació, i les Empreses havien vingut precisament a explotar, no feren cap cas d'aquesta clàusula i muntaren llurs costosíssimes instal·lacions, a base de llençar als rius tot allò que els pogués fer nosa.

La conseqüència obligada ha estat aquesta: Com que els residus que llancen estan saturats de sals de sodi i de magnesi, les aigües s'han anat salant més o menys, a compàs dels avenços de l'explotació; com més extracció o més producció, més sal al riu, més sal en les aigües, més salinitat en les subalvees que serveixen per al proveïment de 1.250.000 habitants.

Així el problema es presenta avui molt complex. Si s'ordena a les Empreses productores de potassa que, complint la Llei, respectin les aigües dels rius, han de suspendre llurs extraccions, i això, a més a més d'una paralització de treball que afectaria un fort nucli d'obrers, repercuteix en els transports, impostos, etc. Si, en canvi, se'ls permet seguir incomplint la Llei, arribarà un moment en què l'aigua superficial dels rius serà perjudicial per als conreus, i llur aigua subalvea inadequada per al consum de les poblacions.

Quin interès convé protegir més? La raó i el dret emparnen indiscutiblement els diversos usuaris de les aigües dels rius que no poden prescindir-ne perquè a uns industrials d'aigües amunt els hagi semblat interessant l'explotació de jaciments potàssics efectuada, no a tenor de la Llei, sinó a

llur gust i comoditat. Pel que fa al volum d'interessos, sembla ésser immensament superior el dels usuaris al dels potàssics, perquè la infertilitat de la part afectada del camp català, l'anihilació de l'actual subministrament urbà i la conseqüència obligada de substituir-lo representen una suma fa-

clor per litre. Els tècnics alemanys i espanyols semblen conformes que si l'aigua porta més de 625 mil·ligrams de sal comuna per litre, ha de descartar-se per a regar, perquè comunica a les plantes una vida esllanguida i a dosis més grans determina l'atur complet de llur germinació. No és

a ésser un carreró sense sortida. En efecte, la riquesa agrícola de la conca afectada i la potabilitat de l'aigua que consumeixen 1.250.000 d'habitants compensen sobrerament els esforços que es facin per arranjar aquest problema.

D'una banda, cal pensar que les Empreses potàssiques faran tot el que podran per a seguir en la situació actual, ja que la construcció del Canal els ocasionaria un crebant de llurs interessos; podrà dir-se que el nou element de treball els permetria ésser respectuoses amb la Llei i amb els interessos del país, però aquestes consideracions morals poques vegades tenen entrada en les concepcions financeres, atentes sols al major lucre amb el menor esforç. D'altra banda, els industrials establerts en les conques dels rius estan neguitejats; saben que tots ells incompleixen la Llei utilitzant-los com claveguera o vessador de llurs fàbriques, i temen que en construir-se el Canal siguin obligats a utilitzar-lo, liquidant-los, naturalment, unes quotes. I sobre l'eventualitat que les aigües que consumeix Barcelona s'impotabilitzin per excés de sal, s'està creant una atmosfera densa que estan disposats a aprofitar competidors en potència, titulats posseïdors de deus, pseudo-agricultors, etc.

Es doncs absolutament imprescindible que en aquesta lluita d'egoïsmes, el poder públic actuï amb energia, endegant el problema cap a solucions d'harmonia i de justícia, i cal que s'aprofiti el temps que s'ha perdut. Sobretot cal no oblidar que si un dia les aigües que consumeix Barcelona es fan ingrates al paladar per salabroses, caldran uns quants anys perquè pugui corregir-se aquest defecte. Substituir el proveïment per un altre és un problema molt llarg i extraordinàriament costós. Assolir que no es substituïxi requereix un sacrifici infinitament inferior. Amb el primer sistema, ni l'agricultura ni la indústria no es salven; amb l'adopció del segon, tots els interessos avui en litigi queden salvats. L'elecció no sembla pas dubtosa.

De totes maneres, el Govern és el que ha de marcar les orientacions i actuar amb energia, però temem que el seu poc entusiasme pels nostres problemes es vegi frenat encara per les campanyes més o menys encobertes que parteixen precisament de la nostra terra; ni en aquest assumpte que tan grans danys pot produir a Catalunya no estan units els catalans; seria de destitjar, no obstant, que les nostres Autoritats locals no oblidessin que hi ha una Llei de l'efímer Parlament Català que prohibeix l'autileració de les aigües del Llobregat; que aquesta Llei és vigent i que la responsa-

Estat actual de les escombreres

bulosa. Però, d'altra banda, no és sensible destruir tota la riquesa que presuposen els jaciments potàssics de Catalunya?

En un assumpte tan transcendental com aquest, és natural que l'Autoritat hagi intervingut reiteradament; com no podia deixar d'ésser, s'ha posat sempre al costat dels usuaris hídrics, ha buscat solucions provisionals, ha procurat amb la seva interven-

ones molt tranquil·litzador l'esdevenir que presenta el camp català.

Cal tenir en compte que la conversió en inadequades per al regadiu de les aigües del Llobregat afecta una de les regions agrícoles més riques de Catalunya per a fer-se càrrec de l'enorme perjudici que indefectiblement es causarà en un termini no gaire llunyà si les coses segueixen el curs que es preveu que seguiran, ja que, com hem dit, noves instal·lacions industrials vindran a afegir-se a les ja existents, totes les quals abocaràn el riu llurs desferres.

Un altre problema plantejat per la salinitat progressiva de les aigües, és el de la pesca, que no per ésser de volum força inferior als anteriors pot ésser negligit.

Per això no ha d'estranyar que el problema preocupi i apassioni tant. Segons es diu, les Comissions diverses, encarregades pel Govern de l'estudi d'aquest problema, no veuen altre mitjà de resoldre'l harmònicament sinó manant construir un CANAL COLLECTOR que porti al mar allò que les Empreses potàssiques deixen anar als rius, i uns petits EMBASSAMENTS per-

Fàbrica que instal·len a Balsareny les noves empreses Fodina i Minera

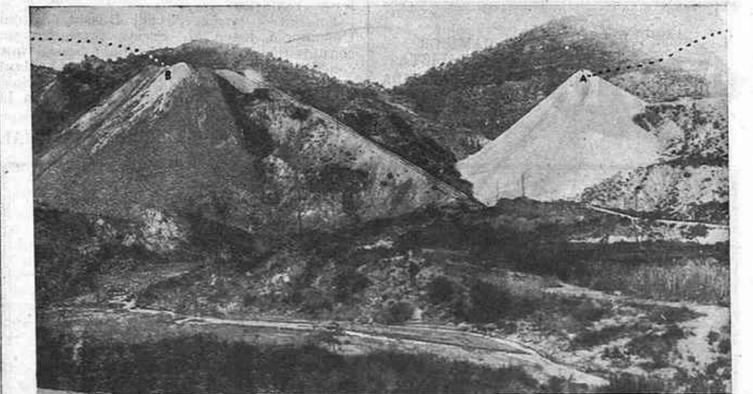
ció minvar els danys produïts per les explotacions potàssiques, però les seves benèfiques mesures han resultat neutralitzades o inutilitzades pràcticament per l'establiment de noves empreses que han constituït un nou element d'agregació. De primer era una sola Empresa l'encarregada de salar les aigües dels rius; al cap de poc temps eren dues; ara ja són tres; en un esdevenir molt pròxim, ja que és qüestió de mesos, seran cinc; unes quantes més estan en porta. Què passarà en 1937, o potser abans?

Se'ns diu que les aigües subalvees, procedents del Llobregat, han arribat en algun moment a contenir més de 220 mil·ligrams de clor per litre. El màxim que es tolera a Alemanya és de 250.

Les aigües superficials del Cardoner, entre Cardona i Manresa, aprofitades per a usos agrícoles, han contingut de vegades fins 22.000 mil·ligrams de clor per litre, o sigui que han tingut una salinitat semblant a l'aigua del mar; ordinàriament llur salinitat es mou al voltant de 800 mil·ligrams. Les aigües del Llobregat, entre Sallent i Manresa, han tingut en els darrers temps promedius de 600 mil·ligrams per litre.

En el tros de Martorell al mar, les aigües del Cardoner, del Llobregat i de l'Anoia, unides, han arribat algun dia a una salinitat superior a 600 mil·ligrams durant l'hivern passat. Alarma de pensar el que ocorrerà amb l'estiatge acompanyatori de la temporada d'estiu.

I l'Institut Agronòmic de França fixa com límit de concentració de les aigües destinades a regadiu, el de 300 mil·ligrams de

Les escombreres de Cardona en 1932

què es restituïxi de sobres al riu l'aigua que s'emporti el Canal; però tampoc aquesta solució no podrà dur-se fàcilment a la pràctica.

I no és que la construcció d'aquest Canal collector hagi d'anar acompanyada de dificultats difícils de superar, ni tampoc que representi un cost gaire elevat si se'l compara amb els interessos que lesiona l'estat actual de coses, destinat a empitjorar-se fins

bil·lirat del que pugui passar amb la seva infiltració haurà de recaure sobre qui, tenint facultats per a exigir el seu compliment, s'inhibeixi d'aquest afer en el qual estan involucrats la salubritat pública d'unes quantes poblacions i quantiosos interessos materials. Nosaltres ens contrem a exposar amb tota claredat les característiques que hem recollit del problema.

J. M.

Evacuació d'aigües residuals de Potasses de Sària

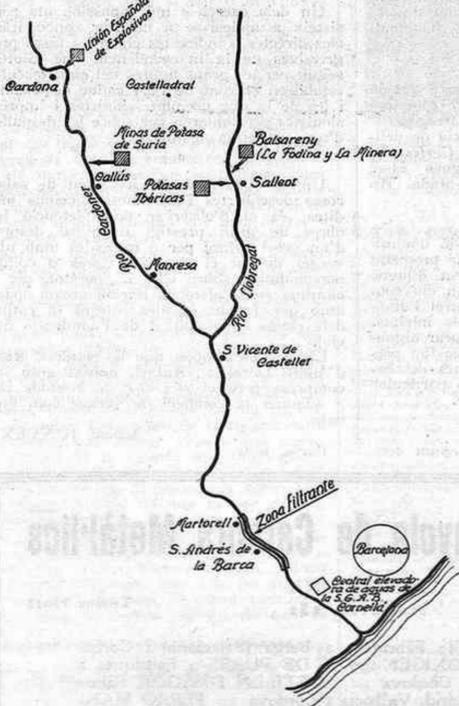
dància, el proveïment per a sempre de la població. Les aigües corrents del propi riu fertilitzen grans extensions de terreny i durant el seu trajecte fins al mar han donat

la prohibició que, per cap concepte, alteressin la composició química de l'aigua dels rius, però com que això equivalia a prohibir-los l'explotació, i les Empreses havien vingut precisament a explotar, no feren cap cas d'aquesta clàusula i muntaren llurs costosíssimes instal·lacions, a base de llençar als rius tot allò que els pogués fer nosa.

La conseqüència obligada ha estat aquesta: Com que els residus que llancen estan saturats de sals de sodi i de magnesi, les aigües s'han anat salant més o menys, a compàs dels avenços de l'explotació; com més extracció o més producció, més sal al riu, més sal en les aigües, més salinitat en les subalvees que serveixen per al proveïment de 1.250.000 habitants.

Així el problema es presenta avui molt complex. Si s'ordena a les Empreses productores de potassa que, complint la Llei, respectin les aigües dels rius, han de suspendre llurs extraccions, i això, a més a més d'una paralització de treball que afectaria un fort nucli d'obrers, repercuteix en els transports, impostos, etc. Si, en canvi, se'ls permet seguir incomplint la Llei, arribarà un moment en què l'aigua superficial dels rius serà perjudicial per als conreus, i llur aigua subalvea inadequada per al consum de les poblacions.

Quin interès convé protegir més? La raó i el dret emparnen indiscutiblement els diversos usuaris de les aigües dels rius que no poden prescindir-ne perquè a uns industrials d'aigües amunt els hagi semblat interessant l'explotació de jaciments potàssics efectuada, no a tenor de la Llei, sinó a

Gràfic de la situació de les mines de potassa i la central elevadora d'aigües

vida a gran nombre d'indústries, utilitzant-les com salts industrials.

Les aigües subalvees, aprofitades per al subministrament urbà per fruit d'una extensa filtració, segons dictàmens oficials,